

KATOLICKÁ
LITURGIKA

pro
STŘEDNÍ ŠKOLY.

Sepsal
ŠIMON POKOJ.

Cena 1 K 50 h.

Nakladatelé HÖFER & KLOUČEK v Praze

KATOLICKÁ LITURGIKA

PRO
STŘEDNÍ ŠKOLY.

DOPLNĚK VELIKÉHO KATECHISMU,
SCHVÁLENÉHO NA VALNÉ SCHŮZI BISKUPŮ RAKOUSKÝCH VE VÍDNI
DNE 9. DUBNA 1894.

SEPSAL

ŠIMON POKOJ,
C. K. PROFESSOR ČESKÉ VYŠŠÍ REÁLKY V Č. ~~BUDĚJOVICÍCH~~.

SCHVÁLENA NEJDŮSTOJNĚJŠÍM BISKUPSKÝM ORDINARIÁTEM V Č. BUDĚJOVICÍCH
DNE 5. ÚNORA 1903, č. 721.

CENA 1 K 10 h, VÁZA 1 K 50 h.

V PRAZE.
NAKLADATELÉ: HÖFER A KLOUČEK.
1903.

OBSAH.

Úvod	Strana 5
----------------	-------------

Část první.

Liturgika všeobecná.

I. O liturgických osobách církve katolické	7
II. O liturgických místech církve katolické	9
1. O katolických chrámech Páně	9
A) O podstatě, jménech a rozdílu katolických chrámů Páně	9
B) O poloze a rozdělení katolických chrámů Páně	10
C) O vnější úpravě katolických chrámů Páně	11
D) O vnitřní úpravě katolických chrámů Páně	12
2. O katolických hřbitovech	16
III. O liturgických věcech církve katolické	18
1. O liturgických nádobách	18
2. O liturgických rouchách	19
3. O liturgických knihách	28
4. O věcech z obecného života, jichž katolická církev užívá ve své liturgii	24
IV. O liturgických dobách církve katolické	27
1. Kruh vánoční	29
2. Kruh velikonoční	34
3. Kruh svatodušní	42
4. Svátky Panny Marie, andělův a svatých	45

Část druhá.

Liturgika zvláštní.

I. O oběti mše svaté	50
A) Evangelium	53
B) Obětování	56
C) Proměňování	59
D) Přijímání	61
II. O svátostech	64
1. O svátosti křtu	64
2. O svátosti biřmování	68

	Strana
3. O nejsvětější svátosti oltářní	69
4. O svátosti pokání	70
5. O svátosti posledního pomazání	72
6. O svátosti svěcení kněžstva	74
7. O svátosti stavu manželského	76
III. O svátostinách	77
1. O zařikáních či zažebnáváních	77
2. O žehnáních	78
3. O svěceních	78
A) O svěceních biskupských	78
B) O svěceních kněžských	82
IV. O církevních modlitbách a pobožnostech	83
1. O církevních modlitbách	83
2. O církevních pobožnostech	84

Úvod.

1. Co jest katolická liturgika?

Katolická liturgika jest knížka, která soustavně vypisuje a vysvětluje liturgii čili bohoslužbu katolické církve a dává návod, jak jest jí obcovati.*)

2. Co jest liturgie čili bohoslužba katolické církve?

Liturgie čili bohoslužba katolické církve jest souhrn viditelných úkonův (obřadů, ceremonií), jež konají její kněží dle zvláštních pravidel ku slávě boží a ku spáse lidstva.

3. Jest třeba viditelných úkonů ku slávě boží a ku spáse lidstva?

Viditelných úkonů ku slávě boží a ku spáse lidstva jest třeba,

- a) protože člověk, jsa tvorem božím nejen dle ducha, nýbrž i dle těla, jest povinen ctíti svého tvůrce také tělem;
- b) protože člověk tak jest od přírody vázán na smysly, že chce na vlastní oči viděti a na vlastní uši slyšeti, kdy a jaké neviditelné milosti boží stává se účastným;
- c) protože Kristus viditelné úkony ku slávě boží a ku spáse lidstva sám konal (Mat. 8, 15; 14, 19; 26, 39; Mar. 7, 33; Jan 20, 22) a konati velel (Mat. 28, 19; Luk. 22, 19).

4. Jak se rozděluje katolická liturgika?

Katolická liturgika rozděluje se ve dvě části, v liturgiku všeobecnou a v liturgiku zvláštní.

5. O čem jedná liturgika všeobecná a o čem liturgika zvláštní?

Liturgika všeobecná jedná o tom, čeho jest třeba k liturgii čili ke službám božím, totiž

- a) o liturgických osobách,
- b) o liturgických místech,

*) Tato knížka jest doplňkem katechismu, proto neopakuje se v ní, co jest v katechismu.

c) o liturgických věcech a

d) o liturgických dobách.

Liturgika zvláštní jedná o jednotlivých úkonech liturgických, a to

a) o oběti mše svaté,

b) o svátostech,

c) o svátostinách,

d) o církevních modlitbách a pobožnostech.

Naučení. Hleď se dobře přiučiti posvátným obřadům církve katolické. Tyto posvátné obřady jsou vznešeny svým původem, bohaty svým obsahem a blahodárny svým účinkem. Až seznáš jejich původ, jejich význam a jejich účinek, budeš si jich vážit a s pravou pobožností jich se účastnit. Proto kdo má uši k slyšení, slyš! (Luk. 8, 8.)

Část první.

Liturgika všeobecná.

I. O liturgických osobách církve katolické.

6. Kdo jsou liturgické osoby církve katolické?

Liturgické osoby církve katolické jsou ty osoby, jež jsou způsobilé a oprávněné konati liturgii čili služby boží církve katolické. Jsou to biskupové, kněží, jáhnové a podjáhnové.

Za starých časů byly ještě jiné osoby liturgické (vrátní, zaklínači, předčitatelé a oltářní sluhové), jež však zanikly.

Všechny osoby tuto jmenované tvoří zvláštní stav — duchovní vrchnost (hierarchii).

7. Kdo ustanovil liturgické osoby v církvi katolické?

Některé osoby liturgické v církvi katolické ustanovil Kristus, některé církev.

8. Které osoby liturgické ustanovil Kristus a které církev?

Kristus ustanovil biskupy, kněze a jáhny; ostatní osoby (podjáhny, oltářní sluhy, předčitatele, zaklínače a vrátné) zavedla církev. Jsou to jaksi odvětví úřadu jáhenského.

9. Kdy Kristus ustanovil biskupy, kněze a jáhny?

Kristus ustanovil biskupy, kněze a jáhny, když apoštoly učinil svými nástupci a veškeru moc svou na ně přenesl. To učinil před svým nanebevstoupením, když k nim řekl: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi; protož jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého; učte je zachovávatí všecko, cokoli jsem přikázal vám, a aj, já s vámi jsem až do skonání světa.“ (Mat. 28, 18—20.) — Tato moc jest dána nejenom apoštolům, nýbrž i jich nástupcům, jak vysvětluje z dodatku: „A aj, já s vámi jsem až do skonání světa.“

10. Přenesli apoštolové skutečně tuto moc na jiné osoby?

Apoštolové přenesli skutečně tuto moc na jiné osoby, a to buď zcela nebo jen z části.

Nástupci svatých apoštolů, kteří obdrželi jejich moc celou, jsou biskupové (Skut. 14, 22; 20, 17. 28; Tit. 1, 7); kteří obdrželi větší část té moci, jsou kněží (Skut. 14, 22; Tit. 1, 5), a kdož obdrželi menší část té moci, jsou jáhnové (Skut. 6, 2—6; I. Tim. 3, 8).

V dobách apoštolských biskupové i kněží měli namnoze společné jméno „starší“ (Skut. 14, 22).

11. Jaká jména mají biskupové za našich časů?

Biskupové, jejichž sídla založil sv. Petr, slují patriarchové (v Římě, Alexandrii, Antiochii); později také jiní biskupové domohli se toho jména. Biskupové, kteří stojí v čele církevním provinciím s jejich biskupy (suffragány), jmenují se metropolitové, obyčejně také arcibiskupové (v Praze).

První metropolita jednoho národa nebo jedné říše nazývá se primas (v Praze). Biskupové, kteří nemají svého okresu (dioecese), nýbrž vypomáhají u jiného biskupa, mají jméno světících biskupů (v Praze).

12. Jaká jména mají kněží za našich časů?

Kněží, kteří trvale vykonávají duchovní správu na určité osadě (farnosti), jmenují se faráři, někdy děkani, proboštové; dočasní pomocníci jejich slují kooperátoři či kaplani; kněží, kteří vyučují svatému náboženství ve škole, jmenují se katecheté. Kněží, kteří vykonávají dozor nad faráři, nazývají se biskupští vikáři (na Moravě děkani), kteří pak mají dozor nad vikáři (děkany), slují arcikněží. Kněží, kteří tvoří kolem biskupa zvláštní sbor a jsou mu nápomocní v úřadě, slují kanovníci. Jsou však také kanovníci mimo sídla biskupská.

13. Jak Kristus Pán postaral se o jednotu a pořádek mezi duchovní vrchností a věřícími?

Kristus Pán postaral se o jednotu a pořádek mezi duchovní vrchností a věřícími tím, že ustanovil svatého Petra nejvyšší viditelnou hlavou církve. To se stalo, když mu řekl: „Pasiž beránky mé“ (věřící) a „Pasiž ovce mé“ (apoštolové). Jan 21, 15—17.

14. Kdo jest po sv. Petru nejvyšší viditelnou hlavou církve katolické?

Po sv. Petru nejvyšší viditelnou hlavou církve katolické jest biskup římský, protože sv. Petr zemřel r. 67 jako biskup římský a svou přednost i moc zanechal svým nástupcům v dědictví.

15. Jak jmenují se nástupcové sv. Petra vůbec a nynější nástupce zvláště?

Nástupcové sv. Petra vůbec jmenují se papežové (od latinského papa = otec). Úřední oslovení jejich zní: „Svatý Otče!“ Toto oslovení nesouvisí s osobní svatostí papežův, ale třetina papežů (76) jest v seznamu svatých.

Nynější papež jmenuje se Lev XIII., jenž jest 262. papežem po sv. Petrovi a vládne od 20. února 1878.

16. Jak se jmenují pomocníci papežovi?

Pomocníci papežovi jmenují se kardinálové. Může jich býti až 70, totiž 6 biskupů z okolí Říma a 50 kněží a 14 jáhnů z Říma. Všichni však v Římě nebydlí.

Naučení. Pohlížeť na liturgické osoby církve katolické jako na náměstky Kristovy na zemi a tudíž jako na osoby posvátné, nikoli jako na osoby světské. Tak přeje si již sv. Pavel, an dří: „Tak o nás smýšlej člověk jako o služebnících Kristových a rozdávácích tajemství božích.“ (I. Kor. 4, 1.)

II. O liturgických místech církve katolické.

17. Co jsou liturgická místa v církvi katolické?

Liturgická místa v církvi katolické jsou ta místa, na nichž jest dovoleno konati veřejné služby boží. Jsou to chrámy Páně či kostely a hřbitovy.

1. O katolických chrámech Páně.

A) O podstatě, jménech a rozdílu katolických chrámů Páně.

18. Co jsou katolické chrámy Páně?

Katolické chrámy Páně jsou budovy, v nichž Pán Ježíš osobně se obětuje — obyčejně také přebývá — a v nichž věřící scházejí se k veřejným službám božím.

19. Přeje si Bůh, aby se mu veřejné služby konaly v budově?

Bůh přeje si, aby se mu veřejné služby konaly v budově, a nikoli pod širým nebem. Dal to na jevo tím, že přikázal národu israel-skému stavěti stánek na poušti (II. Mojž. 26), později chrám v Jeru-

salemě (I. Kron. 28, 6), a že sám Kristus konal první obět novozákonní ve večeradle velikém (Luk. 22, 12).

20. Jaká jména mají katolické svatyně?

Katolické svatyně mají rozličná jména. Nejobyčejnější název katolických svatyní jest chrám Páně nebo kostel. Chrám jest slovo staročeské a znamená tolik, co schránka, dům. Kostel vzniklo z latinského castellum (tvrz) a znamená svatyni zděnou, podobající se římským tvrzím. Dřevěné svatyně našich předků sluly církve, což vzniklo z řeckého kyriake. Kyriake znamená Páně (dům).

21. Jaký jest rozdíl mezi katolickými chrámy Páně?

Mezi katolickými chrámy Páně jest rozdíl buď podle toho, jaké duchovenstvo při nich slouží, nebo dle toho, pro koho jsou určeny. —

Chrámy Páně, v nichž má trůn či kathedru biskup, slují kathedrální, také dómy, protože jsou nejen domy božími, nýbrž i domy biskupskými.

Chrámy Páně, při nichž sídlí trvale duchovní správce, slují farní. Ostatní chrámy v osadě slují filiální, protože jsou k farnímu chrámu Páně v podobném poměru jako dcery (filiae) k matce.

Chrámy, při nichž jest usazen nějaký řád církevní čili řehole, slují klášterní či řeholní.

Malé chrámy, jež jsou určeny jen pro jistý počet a druh lidí, slují kaple soukromé. Veřejné kaple rovnají se kostelům skoro ve všem.

B) O poloze a rozdělení katolických chrámů Páně.

22. Jakou polohu mívají katolické chrámy Páně?

Katolické chrámy Páně mívají, pokud místní poměry dovolují, polohu od západu k východu a na místě vyvýšeném.

23. Proč stavějí křesťané své chrámy obrácené k východu?

Křesťané stavějí své chrámy obrácené k východu, aby kněz i lid mohli se modlití tváří obrácenou k východu. Východ připomíná jim Krista Pána, jenž byl nazván od Zachariáše „vycházejícím z výsosti“ (Luk. 1, 78), jenž sám se nazval „světlem světa“ (Jan 8, 12) a jenž „osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět“ (Jan 1, 9).

My Čechové, modlíce se obrácení k východu, vzpomínáme si mimo to na ráj, z něhož jsme byli vyhnáni, a prosíme Boha, aby nás do ráje zpět uvedl.

24. Proč stavějí křesťané své chrámy na místech vyvýšených?

Křesťané stavějí své chrámy na místech vyvýšených, protože člověk od přírody hledá Boha ve výši a přeje si býti mu blízko. Také pohané i židé obětovali na horách, a Kristus obětoval na hoře obět nekrvavou (na Sioně) i krvavou (na Kalvarii).

25. Jak se rozdělují katolické chrámy Páně?

Katolické chrámy Páně rozdělují se za našich dob v kněžiště (presbyterium) pro duchovenstvo a loď pro věřící.

Za prvních dob církve katolické chrámy měly ještě předsiň (atrium) pro ty, kteří nebyli ještě členy křesťanské obce (catechumeni) nebo členy křesťanské obce býti přestali (veřejní kajníci).

Kněžiště bývá vyvýšeno a mřížkou od lodí odděleno. Ve velikých chrámech bývá lodí několik. Místnost k uschování liturgických věcí sluje sakristie.

26. Proč nazývá se loď místnost určená pro věřící?

Místnost určená pro věřící nazývá se loď, protože se podobá arše Noemově a lodičce Petrově, jež veze věřící po vlnách světských bouří do přístavu věčné blaženosti.

C) O vnější úpravě katolických chrámů Páně.

27. Jak jest upraven katolický chrám Páně zevně?

Katolický chrám jest zevně tak upraven, že vyniká velikostí a slohem nad všechny budovy ostatní.

28. Proč katolický chrám Páně vyniká velikostí nad všechny budovy ostatní?

Katolický chrám Páně vyniká velikostí nad všechny budovy ostatní, protože jest určen za shromaždiště všem věřícím celé osady.

29. Co jest církevní sloh?

Církevní sloh jest soubor pravidel, podle nichž křesťané v rozličných dobách a v rozličných zemích stavějí si chrámy.

Nejdůležitější slohy církevní jsou: basilikový, byzantský, románský, gotický, renaissanční a barokní.

30. Čím rozeznávají se ještě od ostatních budov novější chrámy katolické?

Novější chrámy katolické rozeznávají se od ostatních budov ještě tím, že mají jednu nebo několik věží.

31. K čemu slouží věž u katolického chrámu Páně?

Věž u katolického chrámu Páně slouží k tomu: *a)* aby chrám Páně zdobila, *b)* aby nám připomínala slova sv. Pavla: „Nemáme zde města trvalého, ale budoucího hledáme“ (Žid. 13, 14), *c)* aby přechovávala zvony a hodiny.

32. Proč bývá na věži katolických chrámů kříž a kohout?

Na věži katolických chrámů bývá kříž: *a)* aby naznačoval, že jest to chrám křesťanský, *b)* aby poučoval, že do nebe vede jenom cesta kříže (Mat. 16, 24).

Na věži katolických chrámů bývá kohout, aby nás upozorňoval na slova Kristova: „Bděte, neboť nevíte, ve kterou hodinu Pán vás přijde“ (Mat. 24, 42).

33. Jaký účel mají zvony na věžích katolických chrámů Páně?

Zvony na věžích katolických chrámů Páně mají účel:

- a)* upozorňovati věřící, že jest čas k veřejným službám božím nebo k soukromé pobožnosti;
- b)* oslavovati církevní slavnosti veselé i smutné;
- c)* odvracet od člověka moc zlých duchů, kteří sídlí v povětrí (Efes. 2, 2) a člověku rozličným způsobem (bleskem, krupobitím, povodní) škoditi hledí. — Tuto moc dostávají zvony svěcením.

34. Proč bývají na věžích katolických chrámů hodiny?

Na věžích katolických chrámů bývají hodiny:

- a)* aby udávaly čas celé osadě,
- b)* aby připomínaly křesťanům slova sv. Pavla: „Viztež, bratři, kterak byste opatrně chodili, ne jako nemoudří, ale jako moudří, vykupující čas; nebo dnové jsou zlí“ (Efes. 5, 15—16).

D) O vnitřní úpravě katolických chrámů Páně.

35. Jak bývá uvnitř upraven katolický chrám Páně?

Katolický chrám Páně bývá uvnitř tak upraven, že se liší krásou a zařízením ode všech budov světských.

36. Proč katolický chrám Páně má krásou převyšovati všechny budovy světské?

Katolický chrám Páně má krásou převyšovati všechny budovy světské, protože jest příbytkem božím na zemi a obrazem království nebeského.

Křesťané, okrašlující své chrámy, připomínají si slova žalmistova: „Hospodine, miluji okrasu domu Tvého“ (Ž. 25, 8), a slova sv. Jana líčícího království nebeské: „Viděl jsem město svaté, Jerusalemský nový, sestupující s nebe od Boha, připravený jako nevěstu okrášlenou muži svému.“ (Zjev. 21, 2.)

37. Co dodává krásy vnitřní úpravě katolických chrámů Páně?

Vnitřní úpravě katolických chrámů Páně dodávají krásy vzácné látky a umělecké jich zpracování.

38. Které látky hodí se k výzdobě katolického chrámu Páně?

K výzdobě katolického chrámu Páně hodí se mramor, mosaika, vzácné kamení, drahé kovy, sklo, smalt, tvrdé dřevo, hedvábí.

39. Kteří umělci přispívají k ozdobě katolických chrámů Páně?

K ozdobě katolických chrámů Páně přispívají stavitelé, sochaři, řezbáři, malíři, hudebníci, zpěváci, básníci a umělečtí řemeslníci. — Všichni tito umělci závodí vespolek, jak by nejlépe svým uměním oslavili Boha a zároveň vzdělali věřící.

40. Které předměty náležejí ku vnitřnímu zařízení katolických chrámů Páně?

Ku vnitřnímu zařízení katolických chrámů Páně náležejí: oltář, kazatelna, křtitelnice, zpovědnice, kropenky, varhany a prapory.

41. Co jest katolický oltář?

Katolický oltář (z latinského alta ara = vyvýšené místo) jest kamenný stůl, na němž se obětuje obět novozákonní.

42. Proč katolické oltáře mají podobu stolu?

Katolické oltáře mají podobu stolu, protože Kristus Pán při poslední večeři konal první obět novozákonní při stole.

Tento stůl přechovává se v Římě (v basilice Lateránské).

43. Proč jsou katolické oltáře z kamene?

Katolické oltáře jsou z kamene, protože již ve starém zákoně bylo nařízeno stavěti oltář ze země nebo z netesaného kamene (II. Mojž. 20, 24—25), a protože kámen jest obrazem Krista Pána. Prorok Isaiáš nazývá budoucího messiáše „kamenem zkušným, úhelným, drahým“ (Is. 28, 16). Nemůže-li někde býti celý oltář z kamene, musí míti aspoň kamennou desku v hořejší ploše dřevěné. Pak tato kamenná deska jest vlastním oltářem.

44. Jak musí býti upraven katolický oltář, aby na něm mohla býti obětována mše svatá?

Aby na katolickém oltáři mohla býti obětována mše svatá, musí v něm býti ostatky svatých; na něm pak kříž s obrazem Ukřižovaného, tři plátna, svícny, kanonické tabulky a polštář.

45. Proč jsou vloženy ostatky svatých do katolických oltářův?

Ostatky svatých jsou vloženy do katolických oltářů, protože první křesťané stavěli oltáře na hrobech sv. mučedníků. Tím chtěli jednak svaté mučedníky uctít a jejich přímluvu si zajistiti, jednak naznačiti, že mučednictví úzce souvisí s oltářem. Z oltáře — ze svatého přijímání — svatí mučedníci čerpali sílu, že vytrvali v boji.

46. Proč musí býti na katolickém oltáři kříž s obrazem Ukřižovaného?

Na katolickém oltáři musí býti kříž s obrazem Ukřižovaného, aby kněz i lid neustále si připomínali, že se tam opakuje nekrvavým, tajemným způsobem táž obět, kterou Kristus vykonal jednou na hoře Kalvarii.

47. Proč postíráme oltáře trojím plátnem?

Postíráme oltáře, protože stůl, u něhož Pán Ježíš posledně večeřel s apoštoly, byl dojista pokryt. Postíráme oltáře plátnem trojím, protože si připomínáme, že tělo Kristovo bylo zabaleno do tří prostěradel (Jan 20, 5—7). Tato tři prostěradla slouží k tomu, aby rozlité krev Páně do nich se vssála, a aby drobty svatých hostií snáze mohly býti sebrány.

48. Proč stavíme na oltáře svícny?

Na oltáře stavíme svícny, abychom na nich rozžehali světlo při službách božích.

Co znamená světlo v katolické liturgii, o tom jedná otázka 123.

49. Co jsou kanonické tabulky?

Kanonické tabulky jsou tři zasklené desky, jedna uprostřed oltáře a dvě po obou stranách, na nichž jsou napsány nebo vytištěny modlitby, které by kněz při mši svaté těžko četl z mešní knihy.

50. K čemu slouží na oltáři polštář?

Polštář na oltáři slouží k tomu, aby se naň kladla mešní kniha.

51. Kolik oltářů bývá v katolickém chrámu Páně?

Za našich časů bývá v katolickém chrámu Páně oltářů několik. Jeden z nich — ve kněžišti — jest hlavní, ostatní jsou vedlejší. Na

hlavním oltáři bývá svatostánek (tabernaculum), v němž se přechovává velebná svátost. V biskupských chrámech Páně velebná svátost přechovává se na některém oltáři vedlejším. Před oltářem s velebnou svátostí hoří neustále světlo, jež sluje odtud věčným světlem.

52. Co jest kazatelna v katolickém chrámu Páně?

Kazatelna v katolickém chrámu Páně jest vyvýšené místo, s něhož se lidu hlásá slovo boží. Bývá postavena na rozhraní kněžiště a lodi na straně evangelijní. Ve větších chrámech jest vždy opatřena stříškou, aby hlas kazatelův dolů se odrážel. Kazatelna bývá ozdobena obrazy biblickými, jež se vztahují na hlásání slova božího, a obrazy církevních učitelů.

53. Co jest křtitelnice v katolickém chrámu Páně?

Křtitelnice v katolickém chrámu Páně jest kamenná nebo kovová nádoba, v níž se přechovává voda křestní. Křtitelnice stává na straně severní nedaleko vchodu a bývá ozdobena obrazem nebo sochou svatého Jana Křtitele, jak křtí Pána Ježíše v řece Jordáně. Dokud křest svatý udílel se potápěním, křtitelnicemi byly veliké nádržky vody ve zvláštních kaplích, zvaných baptisteriích.

54. Co jsou zpovědnice v katolickém chrámu Páně?

Zpovědnice v katolickém chrámu Páně jsou soudcovské stolice, s nichž kněží na místě božím pronášejí rozsudek nad hříšníky. Zpovědnice bývají ozdobeny obrazy, jež vedou ke kajcnosti, jako obrazem Krista na kříži, obrazem plačícího Petra, kající Marie Magdaleny a t. p.

55. Co jsou kropenky v katolických chrámech Páně?

Kropenky v katolických chrámech Páně jsou kamenné nádoby, podobné křtitelnicím, jež stojí u dveří a slouží k tomu, aby věřící, vcházejíce a vycházejíce kropili se z nich svćenou vodou.

56. Co jsou varhany v katolických chrámech Páně?

Varhany v katolických chrámech Páně jsou nástroj hudební, složený z velikého počtu píšťal, do nichž se žene vzduch měchem. Varhany jsou jediným nástrojem hudebním, jež církev ke službám božím připouští. Veliké varhany jsou příčinou, že v pozadí kostelů jsou postaveny kůry (chori). S počátku byly varhany malé a měly místo ve kněžišti nebo blízko kněžiště.

57. K čemu slouží v katolických chrámech Páně prapory či korouhve?

Prapory či korouhve v katolických chrámech Páně slouží k jejich výzdobě vnitřní i vnější (při processích). Církevní prapory připomínají boj, vítězství a oslavu Krista a jeho církve nade všemi nepřáteli viditelnými i neviditelnými.

Naučení. Vstupuj do katolického chrámu Páně a prodlévej v něm s největší uctivostí a zbožností. O katolickém chrámu Páně platí plnou měrou slova patriarchy Jakuba: „Jak hrozné jest místo toto! Není tu jiného, jediné dům boží a brána nebeská“ (I. Mojž. 28, 17).

2. O katolických hřbitovech.

58. Co jsou katolické hřbitovy?

Katolické hřbitovy či svatá pole jsou místa posvátná, určená za společné pohřebiště věřících.

59. Proč katolickým hřbitovům říká se svatá pole?

Katolickým hřbitovům říká se svatá pole, protože svatý Pavel srovnává pochovávání těl do země se setbou (I. Kor. 15, 42).

60. Proč katolické hřbitovy jsou místa posvátná?

Katolické hřbitovy jsou místa posvátná: *a)* protože katolické hřbitovy ode dávna byly zakládány na půdě posvátné, totiž kolem kostelův (odtud německé Kirchhof = nádvoří kostelní), *b)* protože svěcením stávají se majetkem božím, *c)* protože do nich bývá kladeno tělo křesťanovo, jež jest chrámem božím (I. Kor. 3, 16), *d)* protože tělo křesťanovo pochovává kněz, jenž jest náměstkem božím na zemi.

61. Proč křesťané zakládali hřbitovy kolem kostelů?

Křesťané zakládali hřbitovy kolem kostelův:

- a)* aby tím vyjadřovali víru v obcování svatých (spojení církve bojující, trpící a vítězné),
- b)* aby zajistili zemřelým přímluvu mučedníků, v jejichž blízkosti odpocívali,
- c)* aby živé, kdykoli jdou do kostela, upamatovali na smrt a povzbuzovali je k modlitbě za mrtvé.

Za našich časů zakládají hřbitovy za městem nebo za vesnicí, protože tak velí zákony světské.

62. Čím označují katolíci své hřbitovy za místo posvátné?

Katolíci označují své hřbitovy za místo posvátné tím, že je ohrazují zdí nebo plotem, že stavějí na nich kostely nebo kaple, že vztyčují uprostřed kříž veliký a na jednotlivých hrobech kříže menší a konečně že nedovolují některým lidem, aby na nich byli pohřbeni.

63. Proč katolíci ohrazují své hřbitovy zdí nebo plotem?

Katolíci ohrazují své hřbitovy zdí nebo plotem, aby jich snáze uchránili znesvěcení, a zvláště aby zamezili přístup zvířatům.

64. Proč katolíci stavějí na svých hřbitovech kostely nebo kaple?

Katolíci stavějí na svých hřbitovech kostely nebo kaple, aby dávali na jevo, že chtějí odpočívati u kostela, potom aby se tam sloužila mše svatá za zemřelé.

65. Proč katolíci vztyčují na svých hřbitovech veliký kříž uprostřed a menší kříže na jednotlivých hrobech?

Katolíci vztyčují na svých hřbitovech veliký kříž uprostřed a menší kříže na jednotlivých hrobech, aby veřejně vyznali víru, že jenom ve stínu kříže očekávají lze slavného vzkříšení. Kristus Pán řekl: „Já jsem vzkříšení i život; kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude“ (Jan 11, 25).

66. Komu katolíci dovolují, aby byl pohřben na jejich hřbitově?

Katolíci dovolují, aby byl pohřben na jejich hřbitově, pouze tomu, kdo zemřel jako úd katolické církve. Kdo ještě nebyl údem církve, nebyv pokřtěn, nebo kdo přestal býti údem církve, vystoupiv z ní nebo byv vyloučen, a konečně kdo zemřel vědomě a dobrovolně ve hříchu, jako jest u sebevrahů, nesmí býti pochován na katolickém hřbitově. Pro takové lidi bývá vyhrazeno zvláštní místo nesvěcené.

67. Dovoluje církev katolická spalovati mrtvoly křesťanů?

Církev katolická nedovoluje spalovati mrtvoly křesťanů, protože to odporuje nepřetržitému obyčeji církevnímu pohřbívati do země, a protože to zatemňuje křesťanské učení o smrti a vzkříšení. Když tělo bylo spáleno, lze si těžko představit, že smrt jest spánkem (Mat. 9, 24), a že těla vstanou z hrobu, jako vzhází ze země zaseté símě (I. Kor. 15, 42—44).

Naučení. Kdykoli vkročíš na katolický hřbitov, vzpomeň si na duše v očistci, zvláště na ty, jimž jsi vděkem povinen. Mimo to

vzpomeň si, že za nějakou dobu také ty budeš odpočívati v zemi. Taková myšlenka jest velice užitečná. Písmo svaté praví: „Ve všech skutečích pamětliv buď na poslední věci své, a na věky nezhřešíš“ (Sir. 7, 40).

III. O liturgických věcech církve katolické.

68. Co míníme liturgickými věcmi církve katolické?

Liturgickými věcmi církve katolické míníme především nádoby, roucha a knihy, potom také některé věci z obecného života, jichž církev katolická při své liturgii užívá.

1. O liturgických nádobách.

69. Které jsou liturgické nádoby v církvi katolické?

Liturgické nádoby v církvi katolické jsou: kalich, patena, ciborium, monstrance, nádoby na svaté oleje, pacifikál, konvičky, kaditelnice a loďka, kropenka a kropáč.

70. Co jest kalich?

Kalich jest nádoba zlatá nebo stříbrná a vyzlacená, v níž se při mši svaté proměňuje víno v krev Páně.

71. Co jest patena?

Patena jest talířek zlatý nebo stříbrný a vyzlacený, na nějž při mši svaté klade se svatá hostie.

Ke kalichu a pateně náleží ještě příbor, totiž lněný ubrousek (korporál), který se rozestírá pod kalich, ručníček (purifikatorium), jímž se kalich vytírá, palla, kterou se kalich přikrývá, a závoj (velum), kterým se kalich zahaluje, když jest nesen k oltáři a od oltáře. Schránka na ubrousek (korporál) jmenuje se bursa.

72. Co jest ciborium?

Ciborium jest veliký kalich s víkem, v němž se přechovává velebná svátost pro nemocné a k úctě věřících. Ciborium bývá zahaleno bílým závojem hedvábným na znamení, že přechovává něco tajemného.

73. Co jest monstrance či ostensorium?

Monstrance či ostensorium jest zlatá nebo vyzlacená nádoba, podobná slunci nebo věži, v níž velebná svátost vystavuje se a nosí

k veřejnému uctění. Podoba její připomíná slova biblická: „V slunci postavil stánek svůj“ (ž. 18, 6) a „Ty jsi naděje má, věž pevná před nepřítelem“ (ž. 60, 4).

74. Co jsou nádoby na svaté oleje?

Nádoby na svaté oleje jsou tři uzavřené nádoby z lepšího kovu (stříbra nebo cínu), v nichž se přechovávají svaté oleje. Každá nádoba jest označena začátečním písmenem dotyčného oleje (křížma, oleje křtencův a oleje nemocných). Aby se oleje nevyhlý, bývá v každé nádobce bavlna, do níž oleje se vsávají.

75. Co jest pacifikál?

Pacifikál jest ozdobná schránka na svaté ostatky v podobě kříže nebo monstrance, jež při mši svaté bývá líbána obyčejně od osob vznešených v náhradu za dřívější líbání osobní.

76. Co jsou konvičky?

Konvičky jsou dvě nádoby kovové nebo skleněné, v nichž bývá přinášena k oltáři voda a víno.

77. Co jest kaditelnice a loďka?

Kaditelnice jest kovová nádoba visící na řetízkách a opatřená víčkem dírkovaným, do níž na řežavé uhlí sype se kadidlo z nádobky, podobné loďce.

78. Co jest kropenka a kropáč?

Kropenka jest kovový kotlík na svícenou vodu, z něhož kněz kropí lid nebo věci kropáčem.

2. O liturgických rouchách.

79. Která jsou liturgická roucha v církvi katolické?

Liturgická roucha v církvi katolické, jež nosí kněz, jsou: talár, humerál, alba, cingulum, manipul, štola a kasula. Také nosí rochetu, pluviál a birret.

Biskup má ještě tunicellu, dalmatiku, sandály a rukavice, potom odznaky biskupské moci: mitru, berlu, prsten a pektoral. (Také někteří kněží mají právo nositi odznaky biskupské, na př. představení řeholí, představení kanovníckých sborův a j.) Arcibiskup má víc o pallium. Papeži staví na hlavu vedle mitry také tiaru.

80. Co jest talár?

Talár jest oděv uzavřený s rukávy, splývající od krku až po kotníky (talus = kotník), jež duchovenstvo nosí při každém úkonu liturgickém a často i v obecném životě. Po taláru lze poznati důstojnost duchovních. Kněží nosí talár černý; jsou-li řeholníky, mají talár střihu a barvy svého řádu; biskupům a kněžím, kterým propůjčen nějaký čestný úřad u apoštolské Stolice, náleží talár barvy fialové; kardinály zdobí talár purpurový; papež chodí v taláru bílém.

81. Co jest humerál?

Humerál jest roucho z bílého plátna lněného s tkanicemi, jímž kněz ovinuje si ramena (humerus = rámě) a krk. Dříve humerál býval větší a sloužil zároveň za pokrývku hlavy.

82. Co jest alba?

Alba jest říza z bílého plátna lněného, zahalující celé tělo duchovního.

83. Co jest cingulum?

Cingulum jest provaz, kterým kněz opásá si bedra.

84. Co jest manipul?

Manipul jest páska ze skvostné látky, jež jest přehozena přes levou ruku kněze. Dříve to byl šátek k utírání potu. Nyní manipul jest čestným odznakem duchovních, ale podržel svůj dřívější význam.

85. Co jest štola?

Štola jest pruh ze skvostné látky, vložený knězi za krk a splývající mu předem po obou ramenou až pod kolena. Jest to podstatný odznak jáhna, kněze a biskupa, proto jenom tito duchovní štolu nosí, ale každý jinak. Jáhen od levého ramene k pravému boku, kněz křížem na prsou a biskup volně spuštěnou.

86. Co jest kasula?

Kasula jest roucho ze skvostné látky, pokrývající kněze zepředu i zezadu. Původně kasula zahalovala kněze také po bocích, majíc podobu zvonu, tak že ji bylo třeba vykasávat knězi přes lokte. Později se vystříhlo, co bylo vykasávat.

87. Co jest rocheta?

Rocheta jest zkrácená alba, do níž kněz se obléká mimo mši svatou.

88. Co jest pluvíál?

Pluvíál jest dlouhý plášť s kápí, jehož se užívá hlavně o průvodech. Nyní kápě jest na pluvíálu pouze naznačena, původně však byla skutečná k ochraně proti nepohodě (pluvia = déšť).

89. Co jest birret?

Birret jest třírohá nebo čtyřrohá pokrývka hlavy, jež vznikla oddělením kápě od pluvíálu. .

90. Co znamenají roucha kněžská v církvi katolické?

Roucha kněžská v církvi katolické: a) označují kněze jako zastupce Kristova při svaté oběti, a proto připomínají roucha, v něž Kristus byl oblečen, a nástroje, jimiž byl mučen v době utrpení; b) znamenají ctnosti, jimiž kněz má býti oděn.

91. Která roucha a mučidla Kristova připomíná kněžský šat?

Humerál připomíná šat, kterým žoldnéři zakrývali Kristu Pánu hlavu říkajíce: „Hádej, kdo tebe udeřil“ (Luk. 22, 64); alba upamatuje na bílé roucha, do něhož Kristus byl oblečen u Heroda (Luk. 23, 11); cingulum představuje provazy a řemeny, jimiž byl bičován (Jan 19, 1); manipul znázorňuje pouta Kristova (Mat. 27, 2); štola zobrazuje jeho Kristovo, kříž (Jan 19, 17); kasula staví nám před oči rovněž jeho Kristovo, ale zároveň sukni jeho nesešívanou, o níž vojáci pod křížem metali los (Jan 19, 23—24).

92. Které ctnosti připomíná knězi jeho šat?

Humerál připomíná knězi pozornost, alba čistotu srdce, cingulum zdržlivost, manipul ochotu k namáhavé práci apoštolské, štola lásku ke jhu Páně a touhu po lesku milosti boží, kasula soubor všech ctností křesťanských, jež jsou obsaženy v lásce k Bohu (Kol. 3, 14).

93. Co jest tunicella a dalmatika?

Tunicella a dalmatika jsou roucha podobná kasule, avšak mají rukávy. Slouží za oděv podjáhňům (tunicella) a jáhňům (dalmatika). Biskup obléká přes stolu také ještě tato roucha na znamení, že stupeň biskupský všechny stupně svěcení kněžstva v sobě zavírá.

94. Co jsou sandály?

Sandály jsou skvostné střevíce, jež biskup obouvá ke mši svaté. Znamenají ochotu kázati svaté evangelium.

95. Co připomínají biskupské rukavice?

Biskupské rukavice připomínají opatrnost v jednání a čistotu.

96. Co jest mitra?

Mitra jest pokrývka hlavy biskupovy, vybíhající ve dva cípy. Mitra připomíná biskupovi lebku spasení (Efes. 6, 17), chráníci ho jakožto bojovníka za pravdu proti útokům nepřátelským. Lebku spasení, o níž se odrážejí útoky nepřátelské, jest znalost písma svatého starého a nového zákona; odtud dva cípy na mitře.

97. Co znamená berla a prsten?

Berla jest odznakem úřadu pastýřského, prsten pak úzkého spojení biskupova s diecesí, jež se podobá sňatku manželskému. Na rozdíl od snoubenců světských, kteří nosí snubní prsten na levé ruce, biskup nosí jej na pravé ruce.

98. Co jest pektorál?

Pektorál jest náprsní kříž s ostatky svatých, jímž biskup veřejně vyznává, že Krista v srdci nosí, že má neustále na očích smrt Páně a svatých mučedníkův a že doufá v tomto kříži nalézt ochranu proti nepřítelům.

99. Co jest pallium?

Pallium jest páska z bílé vlny se 6 všitými křížky černými, jež ovinuje arcibiskupovi ramena v kruhu a splývá dolů jedním koncem vpředu a druhým vzadu. Jest to odznak arcibiskupské moci a znamení dobrého pastýře (Jan 10, 11—16).

100. Co jest tiara?

Tiara jest trojnásobná koruna, kterou nosí papež o zvláštních slavnostech cestou do chrámu a z chrámu.

Tiara připomíná, že papež jest trojnásobným knížetem, totiž biskupem diecese Římské, biskupem celého světa čili papežem a knížetem státu papežského, nyní ovšem zabraného.

101. Jaké barvy jsou liturgická roucha v církvi katolické?

Liturgická roucha v církvi katolické vyjma prádlo jsou barvy bílé nebo červené nebo zelené nebo černé nebo fialové.

102. Co připomíná bílá barva?

Bílá barva, jsouc barvou nelomeného světla, připomíná Boha, jenž jest nazýván světlem (I. Jan 1, 5), a nebeskou oslavu, protože Bůh přebývá ve světle nepřístupném (I. Tim. 6, 16). Proto bílé barvy užívá se o svátcích Páně, vyjma svátky umučení Kristova a svátky Ducha svatého, o svátcích Panny Marie, o svátcích andělův a o svátcích svatých, kteří nebyli mučedníky.

103. Co znázorňuje červená barva?

Červená barva znázorňuje krev a oheň, proto vidáme ji v kostele o svátcích trpícího Spasitele, o svátcích svatých mučedníkův a o svátcích Ducha svatého.

104. Jaký význam má barva zelená?

Barva zelená jest barvou prostřední mezi barvou bílou, černou a červenou. Proto kněží nosí roucha zelené barvy ve dni volné, na něž nepřipadá žádný svátek. Bývá to o nedělích po Zjevení Páně a po sv. Duchu s příslušnými dny všedními.

105. Co představuje černá barva?

Černá barva představuje úplný nedostatek světla čili tmu. Proto roucha černé barvy oblékají kněží v den pohřbu Páně a v den pohřbu věřících.

106. Nač upamatuje barva fialová?

Barva fialová upamatuje na nedostatek světla částečný, proto hodí se pro dni duchovní smrti, z níž lze ještě povstati k novému životu, totiž pro dni kající.

3. O liturgických knihách.**107. Kterých knih katolická církev potřebuje ku své liturgii?**

Katolická církev potřebuje ku své liturgii knihy mešní (missálu), rituálu (agendy), breviáře a knihy evangelií.

108. Co jest kniha mešní čili missál?

Kniha mešní čili missál jest kniha, která obsahuje vzorce mší svatých na všechny dni v roce.

109. Co jest rituál či agenda?

Rituál či agenda jest knížka, v níž jest uvedeno vše, co kněz má konati a říkati (odtud agenda), kdykoli uděluje některou svátost, nebo kdykoli koná nějakou svátostinu. Rituál biskupský jmenuje se pontifikál (pontifex = velekněz, biskup).

110. Co jest breviář?

Breviář jest kniha, z níž kněží a řeholní osoby každodenně v určitou hodinu (odtud církevní hodinky) se modlí určité množství modliteb.

III. Co jest kniha evangelií?

Kniha evangelií jest knížka, z níž lidu při službách božích bývají předčítány výňatky ze svatého evangelia a z epí stol.

II2. V jakém jazyku jsou sepsány liturgické knihy církve katolické?

Všechny liturgické knihy církve katolické v našich krajinách jsou sepsány řečí latinskou, až na knihu evangelií, jež jest sepsána v řeči lidu.

II3. Proč církev katolická v našich krajinách mluví latinsky při své liturgii?

Církev katolická v našich krajinách mluví latinsky při své liturgii, protože tu ode dávna v tom jazyce služby boží se konají.

II4. Proč církev katolická neuznává za prospěšno konati liturgii v řeči lidu?

Církev katolická neuznává za prospěšno konati liturgii v řeči lidu, protože jazyk latinský má mnohé výhody před jazyky lidu.

- a) Jest to jazyk mrtvý, jenž se nemění, proto srovnává se se stálostí a nezměnitelností katolické liturgie.
- b) Jest to jazyk srozumitelný většině vzdělaného světa, proto nepřipouští, aby něco bludného se vloudilo do katolické liturgie.
- c) Jest to jazyk nesrozumitelný lidu nevzdělanému, proto zakrývá svatá tajemství závojem a chrání jich, aby nebyla zneuctěna.
- d) Jest to jazyk lhostejný všem národům, proto přispívá k vespolné svornosti, zvláště v krajinách národnostně smíšených.

II5. Jak církev katolická se stará, aby lid rozuměl latinským obřadům?

Církev katolická se stará, aby lid rozuměl latinským obřadům, tím že nařizuje duchovním správcům, aby je často lidu vykládali.

II6. Jsou ještě jiné řeči liturgické v církvi katolické?

Mimo latinu jest ještě 7 liturgických řečí v církvi katolické (řecká, syrská, aethiopská, koptická, arabská, armenská, slovanská).

4. O věcech z obecného života, jichž katolická církev užívá ve své liturgii.

II7. Kterých věcí z obecného života užívá církev katolická ve své liturgii?

Církev katolická užívá ve své liturgii z obecného života těchto věcí: chleba, vína, vody, soli, oleje, světla, kadidla, popela, palem a oliv.

118. Proč církev katolická užívá v liturgii těchto věcí z obecného života?

Církev katolická užívá v liturgii těchto věcí z obecného života, jednak aby jimi naznačovala neviditelné účinky milosti boží, jednak aby jimi milosti boží lidem dodávala ve svátostech a svátostinách.

119. Kdy katolická církev užívá v liturgii chleba a vína?

Katolická církev užívá v liturgii chleba a vína při mši svaté.

120. Kdy církev katolická užívá v liturgii vody?

Církev katolická užívá v liturgii vody, kdykoli se jedná o očištění nejen vnější, nýbrž i vnitřní, protože Kristus k vodě připoutal moc očišťovatí a znovurodití. Řekl: „Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vejít do království božího“ (Jan 3, 5).

Proto církev katolická užívá vody při křtu svatém a při svátostinách, obmývajíc nebo kropíc jí osoby, věci a místa.

121. Kdy katolická církev užívá v liturgii soli?

Katolická církev užívá v liturgii soli, když dodává lidem milosti boží, která je činí příjemnými Bohu a chrání jich od hniloby duševní. Sůl totiž dodává pokrmům chuti a chrání jich od hniloby. Církev užívá soli při křtu svatém a při svěcení vody.

122. Kdy církev katolická užívá v liturgii oleje?

Církev katolická užívá v liturgii oleje, když dodává lidem milosti boží, která osvětluje, rozehřívá, hojí, silí a činí příjemným Bohu. Olej totiž slouží v obecném životě za světlo, topivo, lék, prostředek posilující a omastek.

Do oleje, jenž sluje křížmo, přiměšuje se pryskyřice balsám, jež voní a chrání rovněž od hniloby.

Oleje užívá církev katolická při čtyřech svátostech a při některých svátostinách.

123. Kdy církev katolická užívá v liturgii světla?

Církev katolická užívá světla při mši svaté, potom při některých svátostech a svátostinách, nejenom když jest tma, nýbrž i když jest světlo:

- a) aby služby boží oslavila,
- b) aby znázornila, že Bůh jest světlo (I. Jan 1, 5) a že přebývá ve světle nepřístupném (I. Tim. 6, 16),
- c) aby nás napomenula slovy svatého Pavla: „Byli jste zajisté někdy temností, nyní pak jste světlo v Pánu. Jako synové světla chodte!“ (Efes. 5, 8.)

124. Kterými látkami církev svítí?

Církev svítí olejem olivovým a svícemi voskovými, protože olej olivový jest ze všech olejů nejlepší, a protože svíce vosková jest krásným obrazem Krista Pána.

125. Proč vosková svíce jest obrazem Krista Pána?

Vosková svíce jest obrazem Krista Pána, protože plamínek svíce znázorňuje Kristovo božství; vosk, jenž jest sebrán z krásných květin včelkami panenskými, zobrazuje Kristovo tělo zrozené z nejkrásnější Panny; knot, jenž ohněm bývá stráven spolu s voskem, představuje Kristovu duši lidskou, která při jeho umučení spolu s tělem trpěla (Mat. 26, 28), a tudíž spolu s tělem zdrcena, do jisté míry zničena byla.

126. Kdy církev katolická užívá v liturgii kadidla?

Církev katolická užívá v liturgii kadidla, když slavnostním způsobem vzdává Bohu poctu přímou nebo nepřímou (v jeho zástupcích a přátelích živých i mrtvých a ve věcech svatých.) Jest to při slavné mši svaté, při slavné výstavě velebné svátosti a při slavných svátostinách.

127. Co naznačuje kouř vystupující z kadidla?

Vonný kouř kadidla hořícího na řeřavém uhlí, vystupující přímo k nebesům, naznačuje, že všeliká naše úcta, jež sluje jedním slovem modlitbou, jenom tehdy bude Bohu příjemna, když bude se bráti přímo k nebesům ze srdce rozníceného láskou.

128. Kdy katolická církev užívá v liturgii popela?

Katolická církev užívá v liturgii popela na počátku doby postní, aby věřícím uvedla na mysl pomíječnost světskou a povzbudila je k pokání.

129. Kdy církev katolická užívá v liturgii palem a oliv?

Církev katolická užívá v liturgii palem a oliv v neděli květnou, kdy je svěťi a pak s nimi kouá průvod kolem kostela.

130. Čeho domáhá se církev, svěťic palmy a olivy?

Církev, svěťic palmy a olivy, svolává na ty, kteří je ponesou v rukou při průvodu a budou je přechovávat u sebe, pomoc shůry, aby podobně jako Kristus došli slavného vzkříšení a byli účastni milosti boží.

Palmy připomínají totiž vítězství Kristovo nad smrtí, a olivy naznačují milost boží, která se obvykle uděluje prostřednictvím oleje olivového.

Naučení. Katolická církev světí napřed všechny věci, nežli jich v liturgii užívá. Nic světského, kletbou hříchu ztíženého, nesmí se přiblížit Nejsvětějšímu. Zdali i ty blížíš se vždycky k Bohu, přebývajícimu v katolickém chrámě, posvěcen? Pakli ne, hleď se posvětit svátostí pokání neb aspoň upřímnou lítostí nad hříchy. „Toť jest zajiště vůle Boží, svatost vaše“ (I. Thes. 4, 3).

IV. O liturgických dobách církve katolické.

131. Které jsou liturgické doby církve katolické?

Liturgickými dobami církve katolické jsou všechny dni roku slunečního, protože její kněží každého dne obětují mši sv., modlí se breviář a přisluhují svátostmi i svátostinami, jak kdo o ně požádá. Církev tudíž posvětila rok sluneční a proměnila jej v rok posvátný čili rok církevní.

132. Dle čeho zařídila církev katolická svůj posvátný rok?

Církev katolická zařídila svůj posvátný rok dle Krista, jenž jest jejím sluncem, a dle jeho vykupitelského díla. Připomíná tudíž a duchovně obnovuje každého roku nejdůležitější události ze života, utrpení a oslavení Kristova, tak jak se skutečně udály. Takové slavnosti jmenují se svátky Páně.

133. Co jest posvátný či církevní rok?

Posvátný či církevní rok jest obyčejný rok sluneční, upravený církví a posvěcený Kristem, jenž v církvi neustále žije a působí.

134. Proč církev katolická zavedla na místo roku slunečního rok posvátný?

Církev katolická zavedla na místo roku slunečního rok posvátný:

- a) aby duchu křesťanovu živě představila skutečné události jeho vykoupění;
- b) aby mu dala příležitost uctívati je;
- c) aby jej povzbudila posvěcovati se jimi postupně dle Krista a státi se Kristu podobnějším a podobnějším.

135. Které dni jsou v církevním roce nejdůležitější?

Nejdůležitějšími dny v církevním roce jsou neděle, protože církev v nich připomíná a obnovuje tělesné vzkříšení Kristovo a duchovní vzkříšení věřících. Vzkříšení Kristovo jest pak dovršením díla vykupitelského.

136. Čím připomíná církev v neděli tělesné vzkříšení Kristovo?

Církev připomíná v neděli tělesné vzkříšení Kristovo tím, že stojí při liturgických modlitbách, že pje radostné zpěvy (alleluja, gloria, Te Deum) a že nikdy se nepostí (vyjma čtyřicetidenní půst), jak se sluší na den radosti.

137. Čím připomíná církev v neděli duchovní vzkříšení věřících?

Církev připomíná v neděli duchovní vzkříšení věřících, že je kropí před hlavními službami božími svěcenou vodou a že se modlí žalmy (113, 117), jež se vztahují na křest svatý.

138. Která památka připadá ještě na neděli?

Na neděli připadá ještě památka Boha Otce, jenž toho dne začal tvořit svět, a památka Ducha sv., jenž toho dne sestoupil na apoštoly. Proto neděle jest zároveň svátkem celé Trojice boží, jest v plném slova smyslu dnem Páně.

139. Čím připomíná církev v neděli tajemství nejsvětější Trojice?

Církev připomíná v neděli tajemství nejsvětější Trojice tím, že se modlí vyznání víry (credo, symbolum) a že také v jiných modlitbách (praefaci) oslavuje nejsvětější Trojici.

140. Která ze všech neděl církevního roku jest nejdůležitější?

Ze všech neděl církevního roku nejdůležitější jest neděle velikonoční, protože na ni připadá památka tělesného vzkříšení Kristova. Velikonoční neděle jest tudíž středem církevního roku, tak že všechny ostatní slavnosti kolem ní se kupí a jí se řídí (svátky pohyblivé).

141. Kolik skupin tvoří všechny slavnosti církevního roku?

Všechny slavnosti církevního roku tvoří tři skupiny čili kruhy (cykly), jež se jmenují: kruh vánoční, kruh velikonoční a kruh svato-dušní.

142. Co obsahuje kruh vánoční?

Kruh vánoční obsahuje slavnosti, jež připomínají a obnovují tělesné narození Kristovo a jeho zjevení se jako Boha.

143. Co obsahuje kruh velikonoční?

Kruh velikonoční obsahuje slavnosti, jež připomínají a obnovují Kristovu práci, Kristovu smrt a Kristovo vzkříšení.

144. Co obsahuje kruh svatodušní?

Kruh svatodušní obsahuje slavnosti, jež připomínají a obnovují působení oslaveného Krista v církvi skrze Ducha svatého.

145. Který jest nejpřednější svátek v každém kruhu?

Nejpřednějším svátkem v kruhu vánočním jest boží hod vánoční a svátek Zjevení Páně, v kruhu velikonočním boží hod velikonoční a ve kruhu svatodušním boží hod svatodušní.

146. Čím dává na jevo církev, že boží hod jest nejpřednějším svátkem v každém kruhu?

Církev dává na jevo, že boží hod jest nejpřednějším svátkem v každém kruhu, že na každý boží hod připravuje předhodím vzdálenějším a bližším (vigilií) a že jej doprovází pohodím bližším (oktávem) a vzdálenějším.

147. Co jest vigilie?

Vigilie jest den před velikým svátkem, jenž se slaví zvláštními službami božími a postem. Dříve vigilie bylo skutečné bdění noční před velikými svátky podobné bdění vojenskému; odtud název vigilie = bdění, hlídka.

148. Co nazýváme oktávem v církevním roce?

Oktávem v církevním roce nazýváme osm dnů nepřetržitě jdoucích, v nichž se veliký svátek stále připomíná a obnovuje.

Naučení. Jako strom sesílí každým rokem o jedno léto, tak hleďme i my každým rokem církevním sesíliti o jeden stupeň dokonalosti, abychom se stále blížili Kristu, svému vzoru. Tak budeme plniti skutkem slova sv. Pavla: „Oblect se v Ježíše Krista“ (Řím. 13, 14).

1. Kruh vánoční.**149. Jak dlouho trvá kruh vánoční?**

Kruh vánoční trvá od první neděle adventní do poslední neděle po Zjevení Páně. Vánoce (Weihnachten) znamená tolik, co svatá noc.

150. Jak se rozděluje kruh vánoční?

Kruh vánoční rozděluje se takto:

Středem jeho jsou dva svátky, boží hod vánoční a Zjevení Páně, předhodím vzdálenějším k oběma svátkům jest advent a pohodím vzdálenějším jsou neděle po Zjevení Páně; předhodí bližší (vigilii) a pohodí bližší (oktáv) má každý svátek své vlastní.

151. Proč středem vánočního kruhu jsou svátky dva?

Středem vánočního kruhu jsou svátky dva, protože v nejstarších dobách narození Páně a zjevení Páně oslavováno bylo v den jeden (6. ledna). Ve čtvrtém století obě slavnosti byly od sebe odděleny, tak že 6. ledna oslavováno pouze zjevení Páně, a narození Páně položeno na den 25. prosince.

152. Co jest advent?

Advent jest doba čtyř neděl, ale ne vždy čtyř plných týdnů před božím hodem vánočním, ve kterou církev připomíná věřícím příchod Páně (adventus) a je naň připravuje.

Za starých časův advent trval 40 dnů tak jako půst před velikonoce a začínal se sv. Martinem (11. listopadu). Sv. Martin slavil se jako masopust.

153. Kolikerý příchod Páně má na mysli církev?

Církev má na mysli trojí příchod Páně: příchod Páně v těle, když Pán Ježíš se narodil v Betlemě; příchod Páně v duchu, když Pán Ježíš přichází do naší duše; příchod Páně ve slávě, až Pán Ježíš přijde soudit živých i mrtvých.

154. Jak upozorňuje církev v adventě na příchod Páně v těle?

Církev upozorňuje v adventě na příchod Páně v těle, když slouží před svítáním mši sv., kterou se projevuje touha po Vykupiteli. Ta mše sv. začíná se slovy proroka Isaiáše: „Rosu dejte nebesa shůry a oblakové dštěte Spravedlivého; otevři se země a zplodí Spasitele“ (Is. 45, 8) a od těchto slov sluje rorate (= rosu dejte).

Ta mše sv. slouží se za tmy, aby se naznačila temnota v duších lidských před příchodem Kristovým.

155. Jak církev upozorňuje v adventě na příchod Páně v duchu?

Církev upozorňuje v adventě na příchod Páně v duchu, když napomíná ke kajcnosti. Proto v nedělních evangeliích předvádí Jana Křtitele, jak káže křest pokání na odpuštění hříchů (Luk. 3, 3), a v epištole první neděle adventní předčítá slova sv. Pavla: „Bratři, vězte, že hodina jest, abychom již ze sna povstali“ (Řím. 13, 11).

156. Jak upozorňuje církev v adventě na příchod Páně v slávě?

Církev upozorňuje v adventě na příchod Páně v slávě, když v první neděli adventní předčítá evangelium o druhém příchodu Páně: „Tehdáž uzří Syna člověka, an se bere v oblace s mocí velikou a velebností“ (Luk. 21, 27).

157. Jaký ráz má advent?

Advent má ráz kající, jež církev dává na jevo rozličným způsobem. Při mších o čase tom obléká roucha barvy fialové, nepěje gloria ani Te Deum, stanoví některé posty a zapovídá svatební veselí po celý advent. Tichá radost z brzkého narození Páně není však vyloučena. Proto zpěv alleluja v adventě nezaniká.

158. Který jest poslední den přípravy na boží hod vánoční?

Posledním dnem přípravy na boží hod vánoční jest vigilie vánoční čili štědrý den (večer). V ten den dostupuje touha po Vykupiteli vrcholu, a církev ukájí ji slovy: „Dnes přesevěďte se, že přijde Pán, a zítra uzříte slávu jeho“ (Invitatorium). Jmenuje se štědrým dnem (večerem), protože v ten den (večer) křesťané podělují se dárky, aby si připomněli štědrost boží k lidem.

159. Jak oslavuje církev římská narození Páně o božím hodě vánočním v kostele?

Církev římská oslavuje o božím hodě vánočním narození Páně v kostele tím způsobem, že dovoluje každému knězi sloužit tři mše svaté na jednou nebo rozděleně, a to v noci, na úsvitě a ve dne.

160. Proč církev římská zavedla na boží hod vánoční trojí mši sv.?

Církev římská zavedla na boží hod vánoční trojí mši sv., aby oslavila trojí narození Páně, totiž tělesné narození z Panny Marie, duchovní narození v duších lidských a božské zplození z Otce.

Na toto trojí narození ukazují evangelia jednotlivých mší sv. Při první mši sv. čte se evangelium o narození Páně v Betlemě (Luk. 2, 1—14), při druhé o pastýřích u jeslí (Luk. 2, 15—20) a při třetí o věčném zplození z Otce (Jan 1, 1—14).

161. Jak oslavuje církev narození Páně v domácnostech?

Církev oslavuje narození Páně v domácnostech jesličkami a vánočním stromkem.

162. Co jsou jesličky?

Jesličky jsou názorné představení událostí biblických při narození Páně v Betlemě. Zavedl je sv. František z Assisi († 1226).

Jesličky připomínají slova proroka Isaiáše: „Znáť vůl hospodáře svého a osel jesle pána svého, ale Israel mne nepoznal“ (1, 3).

163. Co jest vánoční stromek?

Vánoční stromek jest zelený stromek, osvětlený světly a ověšený dárky, jež vystrojí dětem křesťanští rodiče.

164. Co znázorňuje vánoční stromek?

Zelený stromek znázorňuje Krista jakožto strom života, který jediný se zelená uprostřed světa ztrnulého hříchem; světla na vánočním stromku připomínají, že Kristus jest světlem světa (Jan 8, 12); dárky na stromečku ukazují na hojné milosti, jichž se nám dostalo z Kristova narození (II. Kor. 8, 9).

165. Kterým dnem končí se oktáv vánoční?

Oktáv vánoční končí se svátkem Obřezání Páně, protože podle evangelia (Luk. 2, 21) osmého dne dítě bylo obřezáno a nazváno jménem Ježíš. Svátek tento připadá vždy na den 1. ledna, počátek občanského roku, a světí se od konce 6. století.

Sváteční evangelium (Luk. 2, 21) dalo podnět pokládati tento svátek také za svátek Jména Ježíš, až tento svátek byl později (r. 1721) od Obřezání Páně oddělen a na 2. neděli po Zjevení Páně položen.

166. Co oslavuje církev římská ve svátek Zjevení Páně?

Ve svátek Zjevení Páně církev římská oslavuje tři události:

- a) zjevení Páně pohanům zastoupeným třemi mudrci (králi) od východu,
- b) zjevení Páně při křtu v Jordáně a
- c) zjevení Páně při prvním zázraku v Káni Galilejské.

Po první události sluje tento svátek také svátkem Sv. tří králů.

167. Které obyčeje jsou v církvi katolické o vigilií Zjevení Páně?

V církvi římské na mnohých místech o vigilií svátku Zjevení Páně světí se zvláštní voda (tříkrálová), potom křída, zlato, kadidlo a myrrha.

Ve východní církvi světí se voda křestní.

168. Proč církev světí vodu o vigilií Zjevení Páně?

Církev světí vodu o vigilií Zjevení Páně, aby připomněla věřícím vodu jordánskou, kterou byl Kristus pokřtěn, a vodu v Káni Galilejské, kterou Kristus proměnil ve víno.

169. Co dělají křesťané s vodou tříkrálovou?

Vodou tříkrálovou kropí lid sebe i své příhytky, při čemž pálí posvěcené kadidlo a píše na dvěře svěcenou křidou začáteční písmena sv. tří králů.

170. Čeho domáhají se křesťané, vykropující a vykuřující domy o vigilii Zjevení Páně a pišice jména sv. tří králů?

Křesťané, vykropující a vykuřující domy o vigilii Zjevení Páně a pišice jména sv. tří králů, domáhají se toho, aby na přímluvu a pro zásluhy sv. tří králův uchránění byli i škod tělesných i duševních.

171. Proč církev světlí zlato, kadidlo a myrrhu o vigilii Zjevení Páně?

Církev světlí zlato, kadidlo a myrrhu o vigilii Zjevení Páně, aby připamatovala dary, jež mudrci přinesli Kristu Pánu, a aby vyprosila ochrany boží těm, kdo ty věci budou mít u sebe.

172. Co nazýváme pohodím vzdálenějším ve kruhu vánočním?

Pohodím vzdálenějším ve kruhu vánočním nazýváme neděle po Zjevení Páně, jichž jest nejméně 1 a nejvíce 6. Připadají-li velikonoce dříve, jest neděl po Zjevení Páně méně, připadají-li později, jest jich více.

173. Jakou myšlenku vyjadřují neděle po Zjevení Páně?

Neděle po Zjevení Páně vyjadřují myšlenku, kterak Kristus dokázal své božství při první návštěvě chrámu (1. neděle), při rozličných zázracích (2., 3., 4. neděle) a při svých podivuhodných kázáních (5. a 6. neděle).

174. Které svátky Páně spadají do vánočního pohodí vzdálenějšího?

Do vánočního pohodí vzdálenějšího spadají svátky Jména Ježíš a Obětování Páně.

175. Kdy slaví církev svátek Jména Ježíš?

Církev slaví svátek Jména Ježíš od r. 1721 vždy druhou neděli po Zjevení Páně; dříve oslavovala nejsvětější jméno Ježíš zároveň s obřezáním Páně 1. ledna.

Toho dne a po celý oktáv může získati plnomocné odpustky, kdo přijme svátosti pokání a sv. přijímání, obcuje mši sv. a vykoná obyčejné modlitby odpustkové.

176. Kdy slaví církev svátek Obětování Páně?

Církev slaví svátek Obětování Páně 2. února. Jest to 40tý den po narození Páně, kdy novorozené pacholet podle zákona Mojžíšova

bylo obětováno (II. Mojž. 13, 2) a matka očišťována předepsanou obětí (III. Mojž. c. 12). Odtud svátek tento sluje také Očišťováním Panny Marie.

177. Jaké obřady koná církev ve svátek Obětování Páně?

Ve svátek Obětování Páně církev koná slavné processí se světly, jež věřící nesou v rukou, protože toho dne Simeon také držel na loktech Spasitele, světlo ku zjevení národům (Luk. 2, 32).

Před tím svolává se svěcením nadpřirozená síla na tato světla, aby věřící, kteří je ponесou, týmž světlem jako Simeon byli osvíceni, za týmž světlem po celý život kráčeli a téhož světla na onom světě účastnými se stali.

Tyto svěcené svíce bývají zažehány od věřících při hromu a blesku (odtud hromnice), protože byly posvěceny také ku zdraví tělesnému těch, kteří je nosí a k Bohu o pomoc volají.

Naučení. Ve kruhu vánočním církev připomíná a obnovuje, kterak Kristus se narodil z Panny Marie a kterak podal první důkazy svého božství. Tuto dobu strávíme dobře, když se o to postaráme, aby Kristus se zrodil také v našem srdci, a když se přičiníme, abychom i my prospívali věkem, moudrostí a milostí před Bohem i před lidmi (Luk. 2, 52).

2. Kruh velikonoční.

178. Jak dlouho trvá kruh velikonoční?

Kruh velikonoční trvá od 9. neděle před velikonoce, jež sluje odtud devítníkem, do Nanebevstoupení Páně.

179. Jak rozděluje se kruh velikonoční?

Kruh velikonoční rozděluje se takto:

Středem jeho jest boží hod velikonoční, předhodím vzdálenějším jest 40denní půst s předpostím, předhodím bližším jest vigilie velikonoční či bílá sobota; pohodím bližším jest oktáv velikonoční a vzdálenějším neděle po velikonočních.

180. Co jest čtyřicetidenní půst?

Čtyřicetidenní půst jest doba 40 postních dnů před božím hodem velikonočním, ve kterou církev oslavuje a připomíná věřícím 40denní půst Páně, potom Jeho práce a utrpení a vybízí je, aby následující Krista v postu, práci a utrpení připravovali se náležitě na vzkříšení Kristovo i na vzkříšení svoje.

181. Kterým dnem začíná se čtyřicetidenní půst?

Čtyřicetidenní půst začíná se popeleční středou, jež jest 46tým dnem před božím hodem velikonočním. Nadbytečných 6 dnů jest počítáno na neděle připadající v té době, ve které půst jest zmírněn.

192. Odkud má jméno popeleční středa?

Popeleční středa má jméno od popelce. Popelcem nazýváme obřad záležející v tom, že kněz sype na hlavu věřících svěcený popel a říká: „Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.“

Dokud bylo v obyčejí veřejné pokání, popel sypan pouze na hlavu veřejných kajníků. Když však veřejné pokání přestalo, popel sype se na hlavu všech věřících, protože všichni jsou kajníky v době postní.

183. Co jest předpostí?

Předpostí jsou 3 neděle před popeleční středou, totiž devítník, 1. po devítníku a 2. po devítníku.

184. Jaký účel má předpostí?

Předpostí má za účel připravovati na 40denní půst. Proto církev uvádí v tu dobu věřícím na mysl, že jsou povoláni, aby pracovali na spáse duše své (evangelium devítníku o povolání dělníků na vinici), a že se jim práce zdaří, když budou poslouchati slovo boží a podle něho žiti (evangelium 1. neděle po devítníku o rozsévání). Potom předčítá evangelium, kterak Kristus předpovídá své utrpení (2. neděle po devítníku).

185. Jak vzniklo předpostí?

Předpostí vzniklo z horlivosti křesťanů v prvních stoletích, zvláště duchovenstva, které začínalo se postiti již 7. nedělí (duchovenstvo světské) nebo dokonce 9. nedělí před velikonoce (duchovenstvo řeholní).

Za našich časů předpostí má sice ráz postní, ale půst se ještě nezachovává, ani svatební veselí neumlká.

186. Jaký ráz má doba čtyřicetidenního postu?

Doba čtyřicetidenního postu má ráz kajcný, ale přísnější nežli advent.

V době čtyřicetidenního postu církev nosí při mších o čase tom roucho barvy fialové a vypouští z liturgie všechny radostné zpěvy (gloria, Te Deum, alleluja), ale za to modlí se často žalmy kajcné. Ke kajcnosti vede také častějším kázáním slova božího a pobožností křížové cesty. Kromě toho předpisuje na všechny dni čtyřicetidenního postu půst a zakazuje svatební veselí.

187. Od které doby čtyřicetidenního postu stupňuje se zármutek církve z trpícího Vykupitele?

V době čtyřicetidenního postu zármutek církve z trpícího Vykupitele stupňuje se od neděle páté, jež sluje smrtelnou.

Od té neděle církev zaměstnává se výhradně smrtí Páně a zvláště hlavním nástrojem smrti Páně — křížem. Proto zakrývá v ten den všechny obrazy svatých rouchem fialovým a upevňuje na hlavním oltáři kříž. Evangelium (Jan 8, 59) a epistola (Žid. 9, 12) té neděle daly podnět, že se v ten den zakrývají také krucifixy.

188. Ve kterou dobu čtyřicetidenního postu zármutek církve z trpícího Vykupitele dostupuje vrcholu?

Zármutek církve z trpícího Vykupitele dostupuje vrcholu ve svatém týdnu, jenž se začíná šestou nedělí postní, zvanou nedělí květnou.

Tento týden církev odjakživa slavila v nejhlubším smutku a v přísnějších postech.

Výrazem nejhlubšího smutku jsou pašije, temné hodinky jitřní, při nich zvláště pláč Jeremiášův a úplné vypouštění „Sláva Bohu Otcí“ na konci žalmů, konečné odstranění velebné svátosti ze svato-stánku a umlknutí zvonův a varhan.

V tom týdnu jsou dosud tři dni přísného postu: zelený čtvrtek, velký pátek a bílá sobota.

Dříve umlkala v ten týden všechna zaměstnání světská, ano i soudní řízení. Křesťanští císařové, vzpomínajíce si na vykopení Kristovo, vykonané v tom týdnu, propouštěli na svobodu vězně, a církev na zelený čtvrtek udílela milost veřejným kajícníkům.

189. Co připomíná a obnovuje církev v neděli květnou?

V neděli květnou církev připomíná a obnovuje slavný vjezd Kristův do Jerusalema, při němž zástupové metalí ratolesti se stromů na cestu a volali: „Hosanna synu Davidovu! Požehnaný, jenž se bere ve jméno Páně. Hosanna na výsostech!“ (Mat. 21, 8—9.) Proto světi palmy a olivy nebo jiné ratolesti rozkvetlé a koná s nimi průvod kolem kostela; odtud název „neděle květná“.

Mimo to znázorňuje slavný vjezd Kristův do nebe. Proto průvod, vrací se do chrámu, zastaví se u zavřených vrat, jež se otevrou teprv tehdy, když kněz zaklepá na ně křížem. Uzavřená vrata kostelní připomínají bránu nebeskou, jež byla lidstvu uzavřena hříchem, ale opět otevřena smrtí Kristovou na kříži.

190. Co jsou pašije?

Pašije jsou dramatické (divadelní) představení umučení Pána našeho Ježíše Krista, tak jak je sepsali svatí evangelisté.

Pašije čtou nebo zpívají se při mši svaté na květnou neděli (podle sepsání sv. Matouše), potom v úterý (podle sv. Marka), ve středu (podle sv. Lukáše) a na velký pátek (podle sv. Jana).

191. Co jsou temné hodinky jitřní?

Temné hodinky jitřní jsou pobožnost kněžská, která se konávala dříve v noci na zelený čtvrtek, velký pátek a bílou sobotu, nyní však k večeru dne předcházejícího v těch chrámech, kde jest větší počet duchovenstva.

192. Které jsou obřady při temných hodinkách jitřních?

Při temných hodinkách jitřních zhasí se po každém žalmu jedna z 15 svíc na stojanu před hlavním oltářem, až zůstane hořeti pouze jedna nejvýše postavená. Tato hořící svíce odnáší se ke konci hodinek za oltář a po ukončených hodinkách vynáší se opět ven rozžatá. Hodinky ukončují se šumotem a rachotem.

193. Co znamenají obřady při temných hodinkách jitřních?

Zhašení svíček znázorňuje apoštoly a učedníky, jak opouštěli svého Mistra, když byl jat. Svíce odnesená za oltář připomíná Krista, světlo světa, jež bezbožní lidé usilovali zahubiti. Když však myslili, že jej odstranili, vstal z mrtvých a svítí znova. Hluk na konci hodinek napodobí zmatek, nastalý ve všem tvorstvu při smrti Páně.

194. Co jest pláč Jeremiášův?

Pláč Jeremiášův jest kniha písma sv. starého zákona, v níž prorok Jeremiáš oplakává zkázu města Jerusalema a chrámu, potom příčinu té zkázy (hříchy). Zároveň napomíná k pokání: „Zpytujeme cest svých a zkoumejme a navraťme se k Hospodinu!“ (3, 40.)

195. Proč církev zpívá pláč Jeremiášův ve svatém týdnu?

Církev zpívá pláč Jeremiášův ve svatém týdnu, aby jím oplakala zkázu Krista, živého chrámu božího (Jan 2, 19), a hříchy lidské, jež byly příčinou té zkázy.

Pláčem Jeremiášovým jest vyjádřen také zármutek ze zkázy křesťanovy, způsobené hříchem. Křesťan jest rovněž chrámem božím (I. Kor. 3, 16).

196. Co připomíná a obnovuje církev na zelený čtvrtek?

Na zelený čtvrtek církev připomíná a obnovuje poslední večeři Krista Pána s apoštoly. Proto opakuje vše, co Kristus konal ve večeřadle.

- a) Slouží na každé osadě pouze jednu mši sv., při níž ostatní kněží přijímají Tělo Páně na způsob lidí světských, aby se naznačilo svaté přijímání apoštolů z rukou Spasitelových.
- b) Ve chrámech biskupských světí při této mši sv. oleje skrze biskupa a 12 kněží, aby se naznačilo, že svátosti, při nichž se užívá oleje, čerpají svou moc z oběti novozákonní, toho dne ustanovené. Dle domnění Kristus ustanovil na zelený čtvrtek svěcení křížma.
- c) Velí svým představeným (papeži, biskupům a opatům), aby umývali nohy dvanácti starcům po příkladě a rozkaze Kristově (Jan 13, 14).

Zelený čtvrtek sluje tak buď od salátů polních, jež v ten den pojídali židé (II. Mojž. 12, 8) a také Kristus s apoštoly při poslední večeři (Mat. 26, 23), neb od veřejných kajících, kteří v ten den docházeli odpuštění uloženého pokání a tak stávali se z ratolestí suchých ratolestmi zelenými (Luk. 23, 31).

197. Jaký ráz má zelený čtvrtek?

Zelený čtvrtek má ráz smíšený. Církev na zelený čtvrtek přerušuje hluboký smutek za příčinou ustanovení velebné svátosti, proto předpisuje bílou barvu při oblecích mešních i při roušce na kříži oltárním, pje gloria při mši sv. a zazvoní při něm všemi zvony. Avšak po gloria oddává se opět smutku, proto nezvoní již až do gloria bílé soboty, dávajíc liturgická znamení dřevěnými řehačkami, ani nehraje na varhany, odnáší po mši sv. svátost oltární ze svatostánku na nějaký oltář postranní a obnažuje oltáře.

198. Co se naznačuje odnášením velebné svátosti ze svatostánku a obnažováním oltářů na zelený čtvrtek?

Odnášením velebné svátosti ze svatostánku naznačuje se odejmutí Krista Pána apoštolům (Mat. 9, 15), a obnažením oltářů připomíná se zhanobení a obnažení Kristovo. Proto kněz modlí se při tom žalm 21., v němž umučení Páně líčí se slovy: „Já pak červ jsem a ne člověk, pohanění a povrhel chátřy“ (v. 7) a potom: „Rozdělili sobě roucha má, a o můj oděv metali los“ (v. 19).

199. Co připomíná si církev na velký pátek?

Na velký pátek církev připomíná si krvavou obět Kristovu na Golgotě, proto nekoná oběti nekrvavé na oltáři. Kněz přijímá pouze

svatou hostii, kterou byl na zelený čtvrtek proměnil a pro velký pátek uschoval.

200. Které jsou obřady velkého pátku?

Obřady velkého pátku jsou tyto:

Kněz, jsa oblečen v roucho černé, přijde k hlavnímu oltáři neosvětlenému a vrhne se na tvář přes stupně oltářní. Tím dává na jevo největší zármutek. Potom vystoupí k oltáři a čte dva výňatky ze starého zákona, z nichž jeden smrt Kristovu předpovídá (Oseáš 6, 1—6) a druhý nastiňuje beránkem velikonočním (II. Mojž. 12, 1—11), načež čte vyplnění tohoto proroctví a nástinu, dějiny umučení Pána našeho Ježíše Krista podle sepsání sv. Jana.

Dokončiv pašije, koná modlitby za všechny lidi nejen v církvi, nýbrž i mimo církev, tedy také za pohany, kacíře a židy. Církev modlí se na velký pátek za všechny lidi, protože Kristus toho dne za všechny lidi umřel. Před každou modlitbou kněz kleká, jenom před modlitbou za židy nekleká, protože židé klekali před Kristem Pánem z posměchu (Mat. 27, 29).

Po těchto modlitbách kněz snímá zahalený kříž s oltáře a odhaluje jej poněnáhu, zpívaje při tom po třikrát vždy vyšším hlasem: „Ejhle, dřevo kříže, na němž pněla spása světa!“ Zpěváci odpovídají: „Pojďte, klanějme se mu.“ Když kříž jest úplně odhalen, kněz položí jej na polštář před oltářem, zuje obuv a blíží se mu třikrát klekaje. Konečně schýlí se k němu a políbí rány Kristovy. Po něm uctívají kříž ostatní duchovní a naposled lid. Mezitím zpěváci zpívají žaloby či výtky Spasitelovy k národu israelskému (improperia), proč se mu odměnil za dobré zlým. První výtka zní: „Národe můj, co jsem ti učinil nebo čím jsem tě zarmoutil, odpověz mi. Protože jsem tě vyvedl ze země egyptské, připravil jsi kříž Spasiteli svému.“

Když všichni uctili svatý kříž, kněz ubírá se ve slavném průvodu pro dvě svaté hostie, kam je na zelený čtvrtek byl uložil, a vrátiv se s nimi k oltáři již osvětlenému, jednu z nich okouří, pozdvihuje ji a hned ji přijímá. Druhou pak nese opět ve slavném průvodu do božího hrobu, kde ji vsadí do monstrance, zakryté bílou rouškou. Tato svatá hostie v monstranci zastupuje v božím hrobě hmotné tělo Kristovo a vystavuje se ve dne k veřejnému uctění až do vzkříšení.

201. Co připomíná si církev na bílou sobotu?

Na bílou sobotu církev připomíná si, jak tělo Kristovo odpočívalo v hrobě, a jak duše Kristova prodlévala v předpekli. Proto ne-

konala původně žádných liturgických úkonů toho dne, nýbrž až v noci. Ve středověku (ve 14. stol.) tyto obřady noční byly přeneseny na dopoledne bílé soboty.

202. Jaké obřady koná nyní církev na bílou sobotu?

Na bílou sobotu koná nyní církev tyto obřady:

- a) Světí nový oheň a pět zrn kadidla přede dveřmi chrámovými.
- b) Ubírá se ve slavném průvodu s tímto novým ohněm do chrámu a zapaluje jím ve třech přestávkách tři svíce v jednu zkroucené (trojsvíce, triangulus) a na třtině nasazené.
- c) Světí velikonoční svíci, napaluje ji trojkrutcem a rozžehá jí všechny lampy a svíce v kostele.
- d) Čte dvanáctero proroctví.
- e) Světí křestní vodu.
- f) Slouží mši svatou, při níž pěje opět gloria a alleluja.
- g) Večer koná slavnost vzkříšení, vzdvihující velebnou svátost z božího hrobu a nesoucí ji ve slavném průvodu kolem kostela nebo po osadě.

203. Jaký význam mají obřady bílé soboty?

Nový oheň se světí, aby se naznačilo, že Kristus, světlo světa, jenž zhasl na velký pátek, opět vzešel nad obzor vzkříšením a osvětluje celý svět. Proto kněz, zapaluje novým ohněm trojkrutec, volá po třikrát: „Lumen Christi“ (Světlo Kristovo) a rozžehá tímto ohněm všechny lampy a svíce v kostele.

Pět zrn kadidla připomíná pět ran Krista Pána.

Velikonoční svíce zobrazuje vzkříšeného Krista. Proto má hořeti při slavných mších sv. a nešporách svátků velikonočních a neděl následujících až do evangelia Nanebevstoupení Páně.

Do této svíce zasazují se posvěcená zrna kadidla, aby připomněla, že Kristus podržel rány na těle vzkříšeném.

Velikonoční svíce rozsvěcuje se trojkrutcem, obrazem Trojice boží, protože vzkříšení jest dílem božím.

Církev předčítá dvanáctero proroctví a nástinů starého zákona, aby přesvědčila věřící, že o velikonocích se splnilo, co před lety bylo předpověděno a nastíněno.

Církev světí na bílou sobotu vodu křestní, protože svátky velikonoční byly odjakživa hlavní dobou křestní. Jest zajisté příhodno, aby křesťané slavili své vzkříšení duchovní, kdy oslavují tělesné vzkříšení Kristovo (Řím. 6, 4).

Křest v tento den udílený dal podnět k pojmenování „bílá sobota“. Bývaliž za starodávna křtěnci oblékáni do roucha bílého.

204. Kdy slaví církev boží hod velikonoční?

Církev slaví boží hod velikonoční dle nařízení sněmu nicejského (r. 325) první neděli po prvním úplňku jarním (jaro od 21. března počítajíc). Nejdříve připadá boží hod velikonoční 22. března a nejpozději 25. dubna.

205. Co oslavuje církev o božím hodě velikonočním?

O božím hodě velikonočním církev oslavuje tělesné vzkříšení Kristovo a duchovní vzkříšení věřících.

206. Kterými obřady připomíná církev o božím hodě velikonočním tělesné vzkříšení Kristovo?

Tělesné vzkříšení Kristovo o božím hodě velikonočním církev připomíná tím, že předčítá evangelium jednající o vzkříšení Páně (Mar. 16, 1—7) a že staví na oltář sochu Krista vzkříšeného.

207. Kterými obřady připomíná církev o božím hodě velikonočním duchovní vzkříšení věřících?

Duchovní vzkříšení věřících o božím hodě velikonočním církev připomíná tím, že v epištole (I. Kor. 5, 7—8) je nabádá k novému životu podle Krista, že jim nařizuje, aby toho dne přistoupili ke stolu Páně, a že jim žehná pokrmu a nápoje (maso, vejce, sýr, chléb, víno, pivo), aby, postivše se tak dlouho, nepožívali jich nestřídmě, nýbrž aby pamatovali, že lidem duchovně vzkříšeným jest pečovati o věci, které jsou svrchu, a ne o ty, které jsou na zemi (Kol. 3, 2).

Za starých dob dospělí pokřtění na boží hod velikonoční a po celý oktáv obcovali službám božím, jsouce oděni bílým šatem a držíce hořící svíce v rukou.

208. Jaký ráz má boží hod velikonoční?

Boží hod velikonoční má ráz největší radosti, proto církev prozpěvuje velice často alleluja. Avšak i celá doba povelikonoční až do svátků svatodušních má ráz radostný.

Proto po celou tu dobu není postův, a modlitby konají se jako v neděli stoje. Liturgickou barvou celé té doby jest barva bílá. Velikonoční radost věřící dávají na jevo také tím, že se podělují malovanými vejci (kraslicemi), krásným to obrazem vzkříšení.

209. Které dni z oktávu velikonočního jsou svátky zasvěcenými v zemích říše rakouské?

Z oktávu velikonočního jest zasvěceným svátkem v zemích říše rakouské pouze pondělí. Za starých časů byl však celý oktáv dobou zasvěcenou, ve kterou věřící zdržovali se služebných prací a obcovali každodenně službám božím.

210. Kterým dnem končí se oktáv velikonoční?

Oktáv velikonoční končí se nedělí bílou či provodní. Jména této neděle pocházejí ze starých dob, kdy pokřtění naposled ubírali se v průvodu ke křtitelnici a odkládali bílá roucha.

Za našich časů přistupují v tuto neděli dítky ponejprv ke stolu Páně, při čemž také ubírají se v průvodu, mívají také bílé šatečky (aspoň dívky), drží také v rukou hořící svíce a obnovují slib křestní.

211. Jak dlouho trvá velikonoční pohodí vzdálenější?

Velikonoční pohodí vzdálenější trvá 40 dnův až do Nanebevstoupení Páně.

212. Co připomíná církev ve vzdálenějším pohodí velikonočním?

Ve vzdálenějším pohodí velikonočním církev připomíná, jak vzkříšený Kristus po 40 dnů se zjevoval apoštolům a učedníkům, mluvě o království božím (Skut. 1, 3).

Proto předčítá evangelia, jež líčí zjevení Kristova a řeči, jimiž Kristus se loučil s apoštoly a zasliboval jim Ducha sv.

213. Kterým dnem jest ukončeno vzdálenější pohodí velikonoční?

Vzdálenější pohodí velikonoční jest ukončeno svátkem Nanebevstoupení Páně. Jest to 40tý den po božím hodě velikonočním.

V ten den po evangeliu se zháší a po mši sv. odnáší velikonoční svíce od oltáře, čímž se naznačuje nanebevstoupení Páně.

Naučení. Ve kruhu velikonočním církev představuje nám, jak Kristus postem, prací a utrpením došel oslavy. Proto i my postěme se, pracujme a trpme v tu dobu a dojdeme také oslavy s Kristem. Za to ručí nám sv. Pavel, jenž dí: „Trpíme-li spolu, budeme i spolu oslaveni“ (Řím. 8, 17).

3. Kruh svatodušní.

214. Jak dlouho trvá kruh svatodušní?

Kruh svatodušní trvá od Nanebevstoupení Páně do poslední neděle po sv. Duchu.

215. Jak se rozděluje kruh svatodušní?

Kruh svatodušní rozděluje se takto: Středem jeho jest boží hod svatodušní; předhodím vzdálenějším jest doba od Nanebevstoupení Páně, předhodím bližším jest vigilie svatodušní; pohodím bližším jest oktáv svatodušní a vzdálenějším neděle po sv. Duchu.

216. Co jest vzdálenější předhodí svatodušní?

Vzdálenějším předhodím svatodušním jest 9 dnů po Nanebevstoupení Páně do seslání Ducha sv. Jest to doba, ve které apoštolové s Marií, matkou Ježíšovou, a s jinými ženami a učedníky trvali jednomyslně na modlitbách ve večeradle, očekávající Ducha sv. (Skutk. 1, 14).

217. Jaké obřady koná církev o vigilii svatodušní?

O vigilii svatodušní církev koná podobné obřady jako na bílou sobotu. Pouze před svěcením křestní vody čte jenom polovici proctví.

218. Proč církev svěťí křestní vodu o vigilii svatodušní?

Církev svěťí křestní vodu o vigilii svatodušní, protože vigilie svatodušní bývala dnem křestním tak jako bílá sobota. Kristus předpověděl apoštolům Ducha sv. slovy: „Pokřtěni budete Duchem svatým po nemnohých dnech těchto“ (Skutk. 1, 5).

219. Co oslavuje církev o božím hodě svatodušním?

Církev oslavuje o božím hodě svatodušním seslání Ducha sv. a založení církve.

220. Jak souvisí seslání Ducha sv. se založením církve?

Seslání Ducha sv. se založením církve souvisí tak, jako spojení duše s tělem. Duch svatý jest duší církve katolické. Proto církev počala žítí a pracovati v den seslání Ducha sv., jako první člověk počal žítí a pracovati, když mu Bůh vdechl dech života (I. Mojž. 2, 7).

221. Kdy slaví církev boží hod svatodušní?

Církev slaví boží hod svatodušní 50tého dne po vzkříšení, proto že Kristus 10tého dne po svém nanebevstoupení seslal Ducha sv., a to jest 50tý den po vzkříšení.

Odtud starý název božího hodu svatodušního pentekosté, t. j. den padesátý.

222. Čím naznačuje církev seslání Ducha sv. o božím hodě svatodušním?

Církev naznačuje seslání Ducha sv. o božím hodě svatodušním tím, že předčítá v epištole zprávu o seslání Ducha sv., vyňatou ze Skutků apoštolských (2, 1—11), a že mimo to ještě ve chrámech biskupských uděluje svátost biřmování. Liturgickou barvou svátků svatodušních jest barva červená.

223. Jak dlouho trvá svatodušní pohodí vzdálenější?

Svatodušní pohodí vzdálenější čítá 24 neděl po sv. Duchu, mívá jich však také méně nebo více. Nejméně může býti 23 a nejvíce 28 neděl po sv. Duchu podle toho, kdy připadají velikonoce. Když jest neděl po sv. Duchu více nežli 24, jest méně neděl po Zjevení Páně, proto ty vybývající neděle po Zjevení Páně vsouvají se mezi 23. a 24. neděli po sv. Duchu, aby evangelium 24. neděle po sv. Duchu zůstalo na konec roku církevního.

224. Jaká myšlenka jest vyjádřena ve svatodušním pohodí vzdálenějším?

Ve svatodušním pohodí vzdálenějším jsou předvedeny dějiny církve Kristovy až do skonání světa, proto evangelium poslední neděle po sv. Duchu ličí poslední soud (Mat. 24, 15—35).

225. Které svátky Páně připadají ve svatodušním pohodí vzdálenějším?

Ve svatodušním pohodí vzdálenějším připadají dva svátky Páně: Nejsvětější Trojice a Božího Těla.

226. Kdy připadá svátek Nejsvětější Trojice?

Svátek Nejsvětější Trojice připadá na první neděli po sv. Duchu. Jest to oslava trojjediného Boha a všech skutků, jež pro lidstvo vykonal, dosud koná a ještě vykoná.

Předepsal jej pro celou církev papež Jan XXII. (1316—1334).

227. Kdy připadá svátek Božího Těla?

Svátek Božího Těla připadá na čtvrtek po Nejsvětější Trojici. Má za účel oslavit ustanovení nejsvětější svátosti oltářní takovým způsobem, jakým nebylo lze ho oslavit na zelený čtvrtek pro smuteční ráz svatého týdnu.

Podnět k tomuto svátku dalo vidění belgické řeholnice, sv. Juliány († 1258). Tato horlivá ctitelka velebné svátosti viděla církevní rok v podobě měsíce

v úplňku, ale s trhlinou. Ta trhlina naznačovala, že není ještě v církevním roce svátku k uctění velebné svátosti.

Papež Urban IV. (1261—64), který tenkrát působil v Belgii jako arcijáhen a se sv. Juliánou o té věci jednal, stav se papežem, zavedl svátek Božího Těla po celé církvi.

228. Jaké obřady jsou o Božím Těle?

O Božím Těle jsou tyto obřady:

Po slavné mši sv. kněz, nesa velebnou svátost v monstranci, ubírá se ve slavnostním průvodu pod nebesy ke čtyřem oltářům. U každého oltáře čte evangelium jednoho evangelisty, jednající o nejvyšší svátosti, modlí se za úrodu zemskou a odvrácení všeho zlého a žehná velebnou svátostí lid i přírodu.

229. Co připomínají čtyři oltáře a čtyři evangelia o Božím Těle?

Čtyři oltáře o Božím Těle, obrácené ke čtyřem stranám světovým, připomínají večeři velikou, k níž jsou pozváni všichni (Luk. 14, 16—24).

Čtyři evangelia se čtou, aby se naznačilo, že sv. hostie, nesená v tomto průvodu, jest tím Tělem Páně, o němž mluví všichni evangelisté.

Naučení. Ve kruhu svatodušním církev předvádí nám touhu po Duchu sv., seslání Ducha sv. a působení Ducha sv. v církvi až na konec věků. Tuto dobu strávíme dobře, když i my se sv. apoštoly budeme toužiti po Duchu sv., když budeme prositi Ducha sv., aby k nám zavítal, a když budeme konati, k čemu Duch sv. nás nabádá: Pak nebudeme se lekatí soudu božího, nýbrž budeme plesati se žalostí: „Vysvobodil jsi nás od sužovatelů našich a zahanbil jsi nepřátele naše. Nyní budeme chváliti Boha celý den a velebiti jméno jeho na věky“ (žalm 43, 8—9).

4. Svátky Panny Marie, andělův a svatých.

230. Oslavuje církev v roce církevním pouze události ze života, utrpení a oslavení Kristova?

Církev v roce církevním neoslavuje pouze události ze života, utrpení a oslavení Kristova, nýbrž také důležité události ze života Panny Marie, andělův a svatých. Takové slavnosti jmenují se svátky Panny Marie, svátky andělův a svátky svatých.

231. Proč církev oslavuje důležité události ze života Panny Marie, andělův a svatých ?

Církev oslavuje důležité události ze života Panny Marie, andělův a svatých, protože Panna Marie, andělé a svatíúčastnili se vykupitelského díla Kristova nebo přivlastnili si je dokonale a jsou nám tudíž vzorem, jak i my můžeme se účastniti vykupitelského díla Kristova a přivlastniti si je.

232. Oslavuje církev všechny svátky Panny Marie, andělův a svatých stejně ?

Církev neoslavuje všech svátků Panny Marie, andělův a svatých stejně. Některé oslavuje pouze v kostele; to jsou svátky nezasvěcené. Jiné oslavuje v kostele i mimo kostel tak jako neděli; to jsou svátky zasvěcené.

233. Které události jsou důležité v životě Panny Marie ?

V životě Panny Marie jest důležité její početí, narození a úmrtí, potom její účastenství ve vykupitelském díle Kristově.

234. Proč jsou důležitými událostmi početí, narození a úmrtí Panny Marie ?

Početí, narození a úmrtí Panny Marie jsou důležitými událostmi, protože se liší od početí, narození a úmrtí jiných lidí. Panna Maria nejenom umřela jako světice, nýbrž již se narodila jako světice, ba i počata byla jako světice, nemajíc dědičného hříchu. To jest článek víry, prohlášený papežem Piem IX. dne 8. prosince 1854.

235. Kterými svátky zasvěcenými oslavuje církev početí, narození a úmrtí Panny Marie ?

Církev oslavuje početí Panny Marie zasvěceným svátkem Neposkvrněného početí Panny Marie dne 8. prosince, narození Panny Marie zasvěceným svátkem téhož jména dne 8. září a úmrtí Panny Marie zasvěceným svátkem Nanebevzetí Panny Marie dne 15. srpna.

236. Jak starý jest svátek Neposkvrněného početí Panny Marie ?

Svátek Neposkvrněného početí Panny Marie lze stopovati na východě až do 7. století. Zasvěceným svátkem pro celou církev učinil jej papež Klement XI. r. 1708. Pius IX. dodal mu lesku, prohlásiv 8. prosince 1854 neposkvrněné početí Panny Marie za článek víry.

237. Kdy církev začala světiti svátek Narození Panny Marie?

Svátek Narození Panny Marie byl Řekům všeobecně znám již ve století sedmém. Celá církev začala jej světiti počátkem 11. století.

238. Kdy se dějí první zmínky o svátku Nanebevzetí Panny Marie?

O svátku Nanebevzetí Panny Marie první zmínky dějí se již v 5. století. Za papeže Sergia (687—701) svátek Nanebevzetí Panny Marie byl slaven v Římě s vigilií a s průvodem. Tato vigilie jest vigilií postní.

239. Kterými svátky zasvěcenými církev oslavuje účastenství Panny Marie ve vykupitelském díle Kristově?

Církev oslavuje účastenství Panny Marie ve vykupitelském díle Kristově těmito svátky zasvěcenými: Zvěstováním Panny Marie (25. března), Navštívením Panny Marie (2. července; v Čechách 1. neděli v červenci), Očišťováním Panny Marie (2. února, viz otázku 176.), Jménem Panny Marie (v neděli po Narození Panny Marie) a Slavností růžencovou (1. neděli v říjnu).

240. Jaké účastenství Panny Marie ve vykupitelském díle Kristově oslavuje se o svátcích Zvěstování, Navštívení a Očišťování Panny Marie?

O svátku Zvěstování Panny Marie oslavuje se to účastenství Panny Marie ve vykupitelském díle Kristově, že svolila býti matkou Vykupitele světa, o svátku Navštívení Panny Marie, že posvětila svou návštěvou předchůdce Kristova, Jana, ještě než se narodil, a o svátku Očišťování Panny Marie, že se podrobila zákonu Mojžíšovu o očišťování matek po porodu (III. Mojž. c. 12).

241. Jaké účastenství Panny Marie ve vykupitelském díle Kristově oslavuje se o svátcích Jména Panny Marie a o Slavnosti růžencové?

O svátku Jména Panny Marie a o Slavnosti růžencové oslavuje se to účastenství Panny Marie ve vykupitelském díle Kristově, že Panna Maria vyprosila všemu křesťanstvu, celým národům a jednotlivým lidem velikých milostí u Boha.

242. Jak daleko lze stopovati v dějinách svátek Zvěstování Panny Marie?

Svátek Zvěstování Panny Marie lze stopovati v dějinách až do 4. století.

243. Jak starý jest svátek Navštívení Panny Marie?

Svátek Navštívení Panny Marie jest mladšího původu. První zmínka o něm děje se r. 1247. Papež Urban VI. (1378—89) nařídil jej slaviti po celé církvi.

Dříve slavil se tento svátek společně s Narozením sv. Jana Křtitele.

244. Jakou nejstarší zprávu máme o svátku Očišťování Panny Marie?

Nejstarší zprávu o svátku Očišťování Panny Marie máme z r. 385 nebo 386. V polovici 5. století zvýšena slavnost tohoto svátku průvodem se světly.

245. Kdy zaveden svátek Jména Panny Marie?

Svátek Jména Panny Marie povolen z Říma jedné španělské diecesí (Euenca) r. 1513. Po vítězství Jana Soběského nad Karou Mustafou u Vidně r. 1683, vybojovaném za válečného hesla „Maria“, rozšířen na celou církev.

O tomto svátku a v jeho oktávu lze získati plnomocných odpustků jako o svátku Jména Ježíš (otázka 175.).

246. Od kdy slaví se Slavnost růžencová?

Slavnost růžencová čili svátek Panny Marie Vítězné slaví se v Římě od vítězství Don Juana d'Austria u Lepanta, dobytého nad Turky v první neděli měsíce října dne 7. října 1571, a v celé církvi od vítězství císaře Karla VI. nad Turky v Uhrách u Petrovaradína za vůdce prince Eugena Savojského dne 5. srpna 1716.

247. Které události jsou důležité v životě andělů?

V životě andělů jsou důležité ony události, při kterých se účastnili nebo dosud účastní vykupitelského díla Kristova.

248. Jak účastnili se andělé vykupitelského díla Kristova a jak se ho dosud účastní?

Andělé účastnili se vykupitelského díla Kristova, protože Kristu Pánu i apoštolům byli stále po ruce. Dosud účastní se vykupitelského díla Kristova, protože pečují o blaho lidí, ostřihají jich na duši i na těle a orodují za ně.

249. Kterým svátkem zasvěceným uctíváme účastenství andělů ve vykupitelském díle Kristově?

Úcastenství andělů ve vykupitelském díle Kristově uctíváme zasvěceným svátkem Andělů strážných v 1. neděli měsíce září.

250. Kdy zaveden svátek Andělů strážných?

Svátek Andělů strážných nejprve povolen Rakousku papežem Pavlem V. (1605—1621) a později Klementem X. (1670—1676) všeobecně předeptán.

251. Které události jsou důležité v životě svatých?

V životě svatých jsou důležité ony události, kdy svatí dokonali svou činnost pro Krista a přivlastnili si náležitě jeho zásluhy. Jest to den jejich úmrtí, neboť teprv tehdy mohli zvolati se sv. Pavlem: „Dobrý boj jsme bojovali, běh jsme dokonali, víru jsme zachovali“ (II. Tim. 4, 7). Církev nazývá však den úmrtí světců narozeninami, protože toho dne narodili se pro lepší život.

Pozemské narozeniny oslavuje církev vedle Panny Marie ještě u sv. Jana Křtitele (24. června), protože sv. Jan Křtitel byl očištěn od dědičného hříchu dříve, nežli se narodil.

252. Kterých svatých úmrtí uctívá církev svátkem zasvěceným?

Církev uctívá svátkem zasvěceným pouze úmrtí sv. apoštolů Petra a Pavla (29. června). Ostatní světce uctívá svátkem hromadným 1. listopadu (Všech svatých). V zemích říše rakouské jest zasvěceným svátkem také úmrtí sv. Štěpána (26. prosince).

Dříve bylo zasvěcených svátků svatých více. Avšak papežové Benedikt XIV. (1740—58) a Klement XIV. (1769—74) na žádost některých dvorů panovnických zmenšili jejich počet.

253. Od kdy slaví se svátky sv. Štěpána, sv. Petra a Pavla a Všech svatých?

Svátek sv. Štěpána a sv. Petra a Pavla slaví se od nejstarších dob církve; svátek Všech svatých od papeže Řehoře IV. (827—844).

254. Které svátky zasvěcené mívají ještě jednotlivé kostely, fary, diecese a země?

Jednotlivé kostely, fary, diecese a země mívají ještě zasvěcené svátky na oslavu svých sv. patronů čili ochránců.

255. Kteří světci bývají nazýváni svatými patrony?

Svatými patrony bývají nazýváni světci, k jejichž cti byl nějaký kostel zasvěcen (patronové kostelní), potom světci, pod jejichž ochranu jsou postaveny jednotlivé farnosti, jednotlivé diecese a celé země (patronové místní). Bývají to světci, kteří se tam zrodili nebo působili neb aspoň po smrti odpočívají.

256. Které sv. patrony zemské uctíváme svátkem zasvěceným?

Svátkem zasvěceným uctíváme v Čechách zemské patrony: sv. Václava (28. září) a sv. Jana Nepomuckého (16. května); na Moravě sv. Cyrilla a Methoděje (5. července); ve Slezsku sv. Hedviku (17. října).

Naučení. Ze svátků Panny Marie, andělův a svatých poučujeme se, jak jest rozuměti zákonu Kristovu, a přesvědčujeme se, že lze jej plniti. Proto Panna Maria, andělé a svatí volají k nám se sv. Pavlem: „Následovníci naši buďte, jako i my jsme následovníci Kristovi“ (I. Kor. 4, 16).

Část druhá.

Liturgika zvláštní.

I. O oběti mše svaté.

257. Odkud pochází jméno mše?

Jméno mše pochází z latinského missa, jež znamená propuštění. Tím slovem (Ite, missa est) bývali slavnostně propouštěni, kdo neměli práva účastniti se sv. oběti, jakož i ti, kteří sv. oběti byli se účastnili.

258. Jmenovala se nekrvavá obět novozákonní vždy mší?

Nekrvavá obět novozákonní nejmenovala se vždy mší. První nazývá tak obět novozákonní sv. Ambrož († 397). V písmě sv. čteme jiná pojmenování, jako lámání chleba (Skut. 2, 42), večeři Páně (I. Kor. 11, 20), žehnání (I. Kor. 10, 16).

259. Kdo zavedl obřady mše sv.?

Některé obřady mše sv. zavedl sám Kristus při poslední večeři, jiné připojila církev.

260. Které obřady mše sv. zavedl Kristus při poslední večeři?

Které obřady mše sv. zavedl Kristus při poslední večeři, očitý svědek vypisuje takto: „Vzal chléb, dobrořečil, lámal a dával učedníkům svým, řka: Vezměte a jezte: Totoť jest tělo mé. Potom vzal kalich, činil díky a dal jim řka: Pijte z toho všichni,

neboť tatoť jest krev má nového zákona, která za mnohé vyлита bude na odpuštění hříchů“ (Mat. 26, 26—28).

261. Proč církev připojila ještě jiné obřady ke Kristovu úkonu obětnímu?

Církev připojila ještě jiné obřady ke Kristovu úkonu obětnímu,

- a) aby sv. oběť oslavila,
- b) aby věřícím znázornila tajemství sv. oběti,
- c) aby věřící k větší zbožnosti povzbudila.

262. Jsou přídavky církevní při mši sv. ve všech zemích stejné?

Přídavky církevní při mši sv. nejsou ve všech zemích stejné, ale hlavní věci jsou všude stejné. Rozeznáváme několik liturgií, z nichž první místo zaujímá liturgie římská, založená předsedou apoštolským, sv. Petrem.

263. Konají se obřady při každé mši sv. se stejnou slávou?

Při každé mši sv. obřady nekonají se se stejnou slávou, odtud rozeznáváme mši tichou, zpívanou a slavnou.

264. Kterou mši sv. nazýváme tichou?

Tichou nazýváme mši sv., při které kněz všechno jen říká.

265. Kterou mši sv. nazýváme zpívanou?

Zpívanou nazýváme mši sv., při které kněz zpívá a při které kůr mu rovněž zpěvem odpovídá.

266. Kterou mši sv. nazýváme slavnou?

Slavnou nazýváme zpívanou mši sv., při které knězi přisluhují ještě jiní duchovní a při které se okurčuje oltář.

267. Které obřady při mši sv. se opakují?

Při mši sv. opakují se tyto obřady: znamení sv. kříže, líbání oltáře, sklánění hlavy a těla, bití v prsa, klekání, rozpínání a vzta-hování rukou, pozdravování lidu (Pán s vámi) a střídání modliteb kněze s modlitbami lidu.

268. Proč při mši sv. opakuje se znamení sv. kříže?

Znamení sv. kříže opakuje se při mši sv., aby se neustále připomínalo, že oběť mše sv. jest totožná s obětí kříže. Mimo to znamení kříže jest vyznáním víry ve tři osoby božské a v utrpení Syna božího, ochranou proti vlivu ďáblu a posvěcujícím prostřed-kem osob i věcí.

269. Proč kněz líbá často oltář při mši sv.?

Kněz líbá často oltář při mši sv., aby dal na jevo lásku k Pánu Ježíši, jenž se oltářem představuje, a ku svatým, jejichž ostatky jsou v oltáři uloženy.

270. Jak se představuje oltářem Pán Ježíš?

Pán Ježíš představuje se oltářem takto: Jako oltář jest jediným místem obětním, tak Kristus jest jediným prostředníkem mezi Bohem a věřícími při jejich obětech a modlitbách.

271. Kdy kněz při mši sv. sklání hlavu?

Kněz sklání při mši sv. hlavu, kdykoli vzdává čest Bohu nebo svatým.

272. Kdy kněz při mši sv. sklání tělo?

Kněz sklání tělo při mši sv., kdykoli dává na jevo svou pokoru.

273. Kdy kněz při mši sv. bije se v prsa?

Kněz bije se v prsa při mši sv., když dává na jevo zkroušenost nad hříchy. Děje se to čtyřikrát: při obecné zpovědi (má vina), při modlitbě „Také nám hříšníkům“, při slovech „Beránku boží“ a při slovech „Pane, nejsem hoden“.

274. Proč kněz při mši sv. často kleká?

Kněz při mši sv. často kleká, aby vzdal náležitou úctu nejvyšší svátosti odpočívající na oltáři.

275. Kdy kněz rozpíná ruce při mši sv.?

Kněz rozpíná ruce při mši sv., kdykoli se modlí ve jménu všech věřících. Rozpjatýma rukama naznačuje, že shrnuje v jedno všechna přání lidu a přednáší je Bohu.

276. Kdy kněz vztahuje vzhůru ruce při mši sv.?

Kněz vztahuje vzhůru ruce při mši sv., když dává na jevo touhu po těch věcech, které jsou vzhůru, nebo když žádá za pomoc shůry.

277. Proč kněz pozdravuje lid při mši sv. slovy: „Pán s vámi“?

Kněz pozdravuje lid při mši sv. slovy: „Pán s vámi“, aby mu vyžádal přítomnosti a pomoci Kristovy k nějakému dílu důležitému, buď aby se zbožně modlil neb aby rozuměl písmu sv., jež se mu předčítá.

278. Proč při mši sv. střídají se modlitby kněze s modlitbami lidu?

Při mši sv. střídají se modlitby kněze s modlitbami lidu, protože mše sv. jest společnou obětí kněze i lidu.

279. Konají se při každé mši sv. všechny obřady?

Při každé mši sv. nekonají se všechny obřady. Při mši sv. v barvě černé vynechávají se všechny obřady, jež se vztahují na živé a jež mají ráz radostný a slavnostní.

280. Kolik skupin tvoří všechny obřady mše sv.?

Všechny obřady mše sv. tvoří čtyři skupiny, protože mše sv. má čtyři hlavní částky, totiž evangelium, obětování, proměňování a přijímání.

A) Evangelium.**281. Které obřady spadají do první hlavní částky mše sv.?**

Do první hlavní částky mše sv. spadají tyto obřady: stupňové modlitby, introit, kyrie, gloria, kolekta, epištola, evangelium a credo.

282. Proč první hlavní částka mše sv. sluje evangeliem?

První hlavní částka mše sv. sluje evangeliem, protože se v ní předčítá evangelium, jež zaujímá první místo mezi všemi obřady té částky.

283. Co jsou stupňové modlitby?

Stupňové modlitby jsou modlitby, které kněz střídavě s ministrantem koná na stupních oltáře.

284. Zač modlí se kněz s ministrantem na stupních oltáře?

Kněz s ministrantem na stupních oltáře modlí se za odpuštění hříchův a za čistotu srdce, aby se směli přiblížit oltáři Páně a aby mohli hodně konati nejsvětější obět.

285. Co jest introit?

Introit (vstup) jest část nějakého žalmu, jež kněz modlí se z mešní knihy jakožto vlastní začátek mše sv. Proto znamená se křížem.

286. Co vyjadřuje introit?

Introit vyjadřuje hlavní myšlenku celé slavnosti. Proto začáteční slovo introitu dalo jméno některým mším (rorate, requiem) a některým nedělím (v postě a po velikonoci).

287. Co jest Kyrie eleison?

Kyrie eleison jest řecká prosba, jež znamená česky: „Pane, smiluj se.“ Tuto prosbu kněz opakuje střídavě s ministrantem devětkrát, říkáje třikrát Kyrie eleison, třikrát Christe eleison a opět třikrát Kyrie eleison.

288. Co dalo podnět k volání Kyrie eleison?

K volání Kyrie eleison dal podnět pocit nedostatečnosti a ne-hodnosti lidské s jedné strany a důvěra v dobrotu a milosrdenství boží s druhé strany.

289. Proč volání Kyrie eleison koná se i v liturgii latinské jazykem řeckým?

Volání Kyrie eleison koná se i v liturgii latinské jazykem řeckým, protože hned v prvních dobách církve přešlo z východu na západ a zevšeobecnělo tam v jazyce původním.

290. Proč kněz střídavě s ministrantem vyzývá každou osobu božskou o smilování třikrát?

Kněz střídavě s ministrantem vyzývá každou osobu božskou o smilování třikrát, aby dali na jevo, že jim na tom smilování záleží. Kdo po něčem upřímně touží, nešetří krokův ani proseb, aby toho došel.

291. Co jest gloria při mši sv.?

Gloria při mši sv. jest chvalozpěv oslavující trojosobního Boha, jenž začíná se slovy andělskými: „Sláva (gloria) na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle“ (Luk. 2, 14).

292. Proč církev opakuje při mši sv. chvalozpěv, jež pěli andělé při narození Páně?

Církev opakuje při mši sv. chvalozpěv, jež pěli andělé při narození Páně, protože při mši sv. také přichází Kristus na oltář.

293. Říká se při každé mši sv. gloria?

Při každé mši sv. gloria neříká se. Neříká se při mši v barvě fialové a černé, potom při mši, jež nemá povahy slavnostní.

294. Co jest kolekta při mši sv.?

Kolekta při mši sv. jest modlitba nad lidem shromážděným (oratio super populum collectum).

295. Co jest epištola při mši sv.?

Epištola při mši sv. jest čtení nějaké částky písma sv. vyjma evangelia. Obvyčejně (aspoň v každou neděli) jest to výňatek z některého listu sv. apoštolův; odtud všeobecné pojmenování epištola (= list). Odkud jest čtení vzato, kněz udává, nežli začne čísti.

296. Proč epištola čte se před evangeliem?

Epištola čte se před evangeliem, protože jest evangeliu podřízena a protože na evangelium připravuje.

297. Proč epištola jest evangeliu podřízena?

Epištola jest evangeliu podřízena, protože v epištole mluví k nám Bůh skrze apoštoly a proroky, ale v evangeliu skrze vlastního Syna.

298. Proč epištola připravuje na evangelium?

Epištola připravuje na evangelium, protože proroci a apoštolové razili cestu Pánu Ježíši.

299. Čím jest vyplněna doba mezi epištolou a evangeliem?

Doba mezi epištolou a evangeliem jest vyplněna zpěvem, zvaným graduale, jenž jest vyňat obvyčejně z nějakého žalmu a jenž přiléhá těsně ke slavnosti.

300. Odkud pochází slovo graduale?

Slovo graduale pochází od latinského gradus (= stupeň), protože zpěvák, jenž za starých dob střídavě se sborem zpěváků tento zpěv zpíval, stál na týchž stupních, s nichž byla čtena epištola.

Jiní vysvětlují pojmenování tohoto zpěvu gradualem, protože prý byl zpíván, mezitím co sestupoval se stupňů ten, který četl epištolu, a vystupoval na stupně ten, jenž měl čísti evangelium.

Za našich časů čte tento zpěv kněz, a to vždy tiše.

301. Co jest evangelium při mši sv.?

Evangelium při mši sv. jest čtení některé částky ze čtyř evangelií (Matoušova, Markova, Lukášova a Janova). Odkud čtení jest vyňato, kněz (jáhen) udává hned s počátku.

302. Čím dává na jevo církev vážnost ke sv. evangeliu při mši sv.?

Církev dává na jevo vážnost ke sv. evangeliu při mši sv., že velí je předčítati na straně pravé, že nařizuje knězi, aby se na čtení připravil modlitbou, že káže knězi pozdraviti lid slovy: „Pán s vámi,“ že poroučí knězi i lidu znamenati se sv. křížem při začátečních slovech,

že rozkazuje všem státi po celé evangelium a že přikazuje knězi polibiti začátek sv. evangelia, když je přečtl.

Při slavné mši sv., kdy čte evangelium jáhen před stupni oltářními, dva sluhové drží po obou stranách knihy rozžaté svíce, a jáhen okuřuje kadidlem knihu evangelií.

303. Co následuje obyčejně po evangeliu při farní mši sv.?

Po evangeliu při farní mši sv. následuje obyčejně kázání (homilie) jakožto výklad evangelia. Někdy koná se však kázání před farní mší sv. nebo po ní.

304. Co jest credo při mši sv.

Credo při mši sv. jest veřejné vyznání víry dle vzoru prvních všeobecných sněmů církevních v Niceji (r. 325) a Cařihradě (r. 381). Odtud sluje vyznáním víry nicejsko-cařihradským.

305. Proč církev římská položila credo mezi evangelium a obětování?

Církev římská položila credo mezi evangelium a obětování, aby vyznání víry bylo odpovědí kněze a lidu na přečtené evangelium a základem pro tajemné úkony budoucí.

306. Říká se credo při každé mši sv.?

Credo neříká se při každé mši sv., hýbrž jenom v ty dni a svátky, jež nám připomínají nějaké tajemství naší víry (mysterium) nebo nějakého vynikajícího hlasatele naší víry, jako apoštola, evangelisty a církevního učitele (doctrina), potom o zvláštních slavnostech (solemnitas).

Naučení. Při první částce mše sv. vzbudí lítost nad svými hříchy a modlí se s knězem za srdce čisté, abys hodně obcoval mši sv.; potom naslouchej pozorně předčítanému slovu božimu, aby padlo v zemi dobrou a dalo užitek (Mat. 13, 8), neboť „evangelium jest moc boží ku spasení každému věřícímu“ (Řím. 1, 16).

B) Obětování.

307. Proč druhá hlavní částka mše sv. jmenuje se obětováním?

Druhá hlavní částka mše sv. jmenuje se obětováním, protože v ní kněz jistou část chleba a vína odděluje a Bohu věnuje s prosbou, aby ty dary posvětil a v tělo a krev Syna svého proměnil.

308. Jaký musí býti chléb ke mši sv.?

Ke mši sv. musí býti chléb pšeničný, protože Kristus Pán při poslední večeři proměnil chléb pšeničný (Mat. 26, 26) a nařídil apoštolům: „To čiňte na mou památku“ (Luk. 22, 19). Židé dosud připravují velikonoční koláče (macessy) z nejjemnější mouky pšeničné.

309. Proměnil Pán Ježíš při poslední večeři chléb kvašený či nekvašený?

Proměnil-li Pán Ježíš při poslední večeři chléb kvašený či nekvašený, v tom rozcházejí se církve latinská a církev řecká.

Řecká církev vykládá si slova sv. Jana: „Přede dnem slavným velikonočním“ (Jan 13, 1) v ten rozum, jakoby Kristus byl večeřel naposled s apoštolý, dříve než židé odstranili kvas, proto užívá při mši sv. chleba kvašeného.

Církev latinská vykládá ta slova ve shodě s ostatními evangelisty, kteří praví, že Kristus slavil poslední večeři již v den přesnic (Mat. 26, 17; Mar. 14, 12; Luk. 22, 7), proto jest pro chléb přesný, nekvašený.

310. Jaké musí býti víno ke mši sv.?

Ke mši sv. musí býti víno z révy (Luk. 22, 17—18), do něhož se přimísí několik kapek vody.

311. Proč se přiměšuje voda do mešního vína?

Do mešního vína přiměšuje se voda,

- a) protože Pán Ježíš, drže se všeobecného zvyku (II. Mak. 15, 40), jistě přimísil vody do vína při velikonoční večeři;
- b) protože se tím naznačuje spojení Krista s církví a člověkem, jež se uskutečňuje při mši sv.

312. Jak se připomíná přimícháním vody do mešního vína spojení Krista s církví?

Přimícháním vody do mešního vína připomíná se spojení Krista s církví, pokud jest jejím původcem a živitelem. Z boku Kristova vyšla totiž krev a voda (Jan 19, 34), a to jsou základní podmínky církve. Vodou (křtem) církev se rodí a krví Kristovou (svátostí oltářní) církev se živí.

313. Jak se přimícháním vody do mešního vína znázorňuje spojení Krista s člověkem?

Přimícháním vody do mešního vína znázorňuje se spojení Krista s člověkem, protože víno, jež udržuje život a občerstvuje, jest obrazem božství, a voda, jež se neustále mění, jest obrazem člověčenství (Zjev. 17, 15).

314. Kdo obstarává chléb a víno k oběti mše sv.?

Chléb a víno k oběti mše sv. obstarávali až do 12. století věřící, přinášeje je do kostela a kladouce je na oltář. Za našich dob obstarávají chléb a víno kněží z kostelního jmění, jež vzniklo z odkazů věřících.

315. Které jsou zbytky původního obětování věřícího lidu při mši sv.?

Zbytky původního obětování věřícího lidu při mši sv. jsou tak zvané ofěry, při nichž lid klade peněžitě dárky na oltář nebo do rukou kostelního sluhy.

316. Nač obracejí se peníze sebrané při ofěře?

Peníze sebrané při ofěře obracejí se na potřeby chrámu Páně, na světlo za dušičky a na chudé.

317. Jakými dary účastní se věřící oběti mše sv. za našich dob?

Za našich dob věřící účastní se oběti mše sv. dobrovolnými dary peněžitými, jež dávají knězi, aby na jejich úmysl mši sv. sloužil.

318. Smí kněz přijímati peněžitě dary na mši sv.?

Kněz smí přijímati peněžitě dary na mši sv., protože Kristus Pán řekl: „Hoden jest dělník pokrmu svého“ (Mat. 10, 10), a sv. Pavel napsal: „Kteří oltáři slouží, s oltářem díl mají“ (1. Kor. 9, 13).

319. Čím jest oslaveno obětování při slavné mši sv.?

Při slavné mši sv. obětování jest oslaveno okuřováním obětních darův, oltářního kříže, ostatků svatých, oltáře, kněží a přítomného lidu.

320. Jaký podnět dalo knězi poskvrnění, jež si způsobil, dotýkaje se obětních darův a kadidla?

Poskvrnění, jež si kněz způsobil, dotýkaje se obětních darův a kadidla, dalo mu podnět, aby si znova umýval ruce. Tímto umýváním rukou dává však na jevo také touhu po čistotě duševní, což vyjadřuje příslušným žalmem (25, 6—12).

Naučení. Při druhé částce mše sv. obětuj Bohu s knězem sebe sama, svůj majetek a své zásluhy, jak učinili tři mládenci v peci ohnivé, kteří se takto modlili: „V mysli zkroušené a v duchu poniženosti buďme přijati od tebe, Pane, a tak buď obět naše před obličejem tvým dnes, aby se ti líbila“ (Srov. Dan. 3, 39—40).

C) Proměňování.

321. Proč třetí částka mše sv. jmenuje se proměňováním?

Třetí částka mše sv. jmenuje se proměňováním, protože kněz v ní proměňuje chléb v tělo a víno v krev Páně, načež je pozdvihuje k veřejnému uctění. Odtud sluje tato částka také pozdvihováním.

322. Co tvoří přechod od druhé hlavní částky mše sv. ke třetí?

Přechod od druhé hlavní částky mše sv. ke třetí tvoří praeface, jež jest úvodem k proměňování.

323. Z kolika dílů skládá se praeface?

Praeface skládá se ze tří dílů: z předmluvy, středu a závěru.

324. Co obsahuje předmluva praeface?

Předmluva praeface obsahuje vyzvání pozdvihnouti vzhůru mysl (sursum corda) a děkovati Bohu (gratias agamus Domino Deo nostro).

325. Co obsahuje střed praeface?

Střed praeface obsahuje díkyčinění Bohu za rozličné mňlosti, které nám během církevního roku udílí.

326. Co obsahuje závěr praeface?

Závěr praeface obsahuje velebení Boha dle vzoru andělů v nebi (Isai. 6, 3) a zástupů doprovázejících Krista do Jerusalema v neděli květnou (Mat. 21, 9).

327. Proč v praefaci kněz volá: „Vzhůru srdce?“

V praefaci kněz volá: „Vzhůru srdce“, protože se blíží proměňování, jež jest nejdůležitějším okamžikem celé mše svaté.

328. Proč činíme díky Bohu a oslavujeme jeho velebnost v praefaci před proměňováním?

V praefaci před proměňováním činíme díky Bohu a velebíme jeho velebnost, protože Kristus při poslední večeři také dobrořečil a díky činil svému nebeskému Otcí, dříve než chléb a víno proměnil (Srov. Mat. 26, 26—27).

329. Jaké obřady obsahuje třetí částka mše sv.?

Třetí částka mše sv. obsahuje šest modliteb a proměňování. Tři modlitby jsou před proměňováním a tři po proměňování.

330. Jak se modlí kněz všechny modlitby třetí částky mše sv.?

Všechny modlitby třetí částky mše sv. kněz modlí se tiše.

331. Proč kněz modlí se všechny modlitby třetí částky mše sv. tiše?

Kněz modlí se všechny modlitby třetí částky mše sv. tiše :

- a) aby se naznačilo, že tato částka mše sv. jest výhradně úkonem kněžským;
- b) aby se znázornilo, že v této částce mše sv. děje se nevýslovné tajemství;
- c) aby se dalo na ruku věřícím, že této částce mše sv. jest obcovati s myslí sebranou, ničím nerušenou.

332. Zač prosí kněz ve třech modlitbách před proměňováním?

Ve třech modlitbách před proměňováním kněz prosí, aby Bůh ráčil tu obět milostivě přijati a v tělo a krev Syna svého proměnit, a vzpomíná osob, jimž má tato obět prospěti.

333. Na které osoby vzpomíná kněz před proměňováním?

Před proměňováním vzpomíná kněz na osoby živé, proto jmenuje celou církev a její zástupce, totiž papeže a biskupy (v Rakousku také katolického císaře jakožto ochránce církve), potom osoby, na něž vzpomínouti se zavázal, a konečně všechny, kteří jsou přítomni a spolu s knězem obětují.

334. Jak proměňuje kněz chléb v tělo a víno v krev Páně?

Kněz proměňuje chléb v tělo a víno v krev Páně, děláje a říká nad chlebem a vínem totéž, co konal a mluvil Kristus při poslední večeři.

335. Mají slova, jež kněz říká nad chlebem a vínem, v sobě moc proměňovací?

Slova, jež kněz říká nad chlebem a vínem, mají v sobě moc proměňovací, protože jsou to slova Kristova, opakovaná zástupcem a nástrojem Kristovým.

336. Proč Kristus proměnil a po něm kněz proměňuje dvě rozdílné způsoby chleba a vína?

Kristus proměnil a po něm kněz proměňuje dvě rozdílné způsoby chleba a vína, aby naznačil, že mše sv. jest totožná s obětí na kříži, při které se oddělila krev od těla Kristova.

337. Zač kněz prosí ve třech modlitbách po proměňování?

Ve třech modlitbách po proměňování kněz prosí opět, aby Bůh ráčil tu obět milostivě přijati, jako přijal obět Abelovu, Abrahamovu a Melchisedechovu, a vzpomíná opět na osoby, kterým ta obět má prospěti.

338. Na koho vzpomíná kněz po proměňování?

Po proměňování kněz vzpomíná na ty, kteří budou s oltáře přijímati, potom na mrtvé, za něž obětovati mši sv. si umíní, a konečně na sebe a na ty, kteří s ním slouží mši sv., nebo kteří mu přislужují.

Na učení. Při třetí částce mše sv., jež obsahuje takové tajemství, snaž se zachovati ticho také ve své duši, chráně se vši rozrztivosti. Proto představuj si Krista Pána při poslední večeři, kde koná obět nekrvavou, a na Kalvarii, kde koná obět krvavou. Když kněz pozdvihuje tělo a krev Páně, klaň se uctivě, bij se v prsa a řikej: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“

D) Přijímání.

339. Proč čtvrtá částka mše sv. jmenuje se přijímáním?

Čtvrtá částka mše sv. jmenuje se přijímáním, protože obsahuje posvátné hody, na nichž bere podíl kněz a někdy také lid.

340. Které obřady obsahuje čtvrtá částka mše sv.?

Čtvrtá částka mše sv. obsahuje přípravu na sv. přijímání, sv. přijímání a závěrek.

341. V čem záleží příprava na sv. přijímání při mši sv.?

Příprava na sv. přijímání při mši sv. záleží v modlitbě otčenáši, v lámání chleba a vpouštění částčky do kalicha, ve trojí prosbě: „Beránku boží“ a ve třech modlitbách.

342. Proč modlitba otčenáš hodí se za přípravu ku sv. přijímání?

Modlitba otčenáš hodí se za přípravu ku sv. přijímání, protože ve čtvrté prosbě prosíme nejenom za chléb pozemský, jímž krmíme tělo, nýbrž i za chléb nebeský, jímž živíme duši.

343. Proč kněz láme sv. hostii při mši sv.?

Kněz láme sv. hostii při mši sv. :

- a) aby opakoval, co činil Kristus při poslední večeři (Mat. 26, 26);
- b) aby znázornil, že při mši sv. obětuje se též Kristus, který byl zetřen pro hříchy naše (Isai. 53, 5);
- c) aby připravil sv. hostii k posvátným hodům.

344. Na kolik kusů láme kněz sv. hostii při mši sv.?

Kněz láme sv. hostii při mši sv. na tři kusy, z nichž dva klade na patenu a jeden vpouští do kalicha.

345. Proč láme kněz při mši sv. svatou hostii na tři díly?

Kněz láme při mši sv. svatou hostii na tři díly, aby znázornil církev bojující, trpící a vítěznou, jež jest tajemným tělem Kristovým (Efes. 5, 29).

346. Proč vpouští kněz při mši sv. částku sv. hostie do kalicha?

Kněz vpouští při mši sv. částku sv. hostie do kalicha, aby naznačil, že na oltáři není přítomno tělo Páně mrtvé, v němž jest krev od masa oddělena, nýbrž tělo živé, oslavené, duchovní, jehož nelze dělit.

347. Zač prosí kněz při mši sv. ve troji prosbě: „Beránku boží“?

Ve trojí prosbě: „Beránku boží“ prosí kněz dvakrát za smilování či odpuštění hříchů (miserere nobis) a jednou za pokoj čili spojení s Bohem (dona nobis pacem).

Při mši v barvě černé prosí dvakrát za odpočinek od muk očistcových (dona eis requiem) a jednou za odpočinek v nebi (dona eis requiem sempiternam).

348. Zač prosí kněz při mši sv. ve třech modlitbách před sv. přijímáním?

Před svatým přijímáním kněz prosí v první modlitbě za pokoj a svornost celé církve, ve druhé a ve třetí modlitbě za užitky sv. přijímání pro sebe.

349. S čím bývá spojena modlitba za pokoj a svornost církve při slavné mši sv.?

Modlitba za pokoj a svornost církve bývá spojena při slavné mši sv. se vzájemným líbáním duchovenstva. Vznešeným osobám světským dává se políbiti pacifikál. Dříve se líbali všichni věřící navzájem, muži s muži, ženy se ženami.

350. Jak přijímá kněz při mši sv.?

Kněz přijímá při mši sv. takto:

Pokleknuv, vezme sv. hostii s patenou do levé ruky, bije se třikrát v prsa a říká při tom slova setníkova (Mat. 8, 8): „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou . . .“, načež přijímá tělo i krev Páně.

351. Co činí kněz, když přijal tělo a krev Páně?

Když kněz přijal tělo a krev Páně pod obojí způsobou, podává tělo Páně také věřícím, přeji-li si toho, ale pod jednou způsobou, načež

sbírá drobty s korporálu, vsype je do kalicha, oplachuje prsty nad kalichem, vypije obsah kalicha a upravuje opět kalich.

352. Z čeho záleží závěrek mše sv.?

Závěrek mše sv. záleží z verše communio, z modlitby postcommunio, ze slavného propuštění a požehnání lidu a z posledního evangelia.

353. Co obsahuje verš communio při mši sv.?

Verš communio při mši sv. obsahuje obyčejně nějakou větu z písma sv., jež přiléhá k denní slavnosti. Dříve touto větou byl propleten celý žalm, jenž se zpíval, mezitím co duchovenstvo a lid přistupovali ke stolu Páně.

354. Co vyjadřuje modlitba postcommunio při mši sv.?

Modlitba postcommunio při mši sv. vyjadřuje prosbu, aby Bůh ráčil nám udělit a v nás zachovati užitky sv. oběti a sv. přijímání.

355. Jakým způsobem propouští kněz lid na konci mše sv.?

Kněz propouští lid na konci mše sv. slovy: „Ite, missa est“ (= jděte, jste propuštěni).

Když slouží mši sv. v barvě fialové nebo černé, nepropouští lidu, nýbrž naznačuje mu, aby ještě v chrámě zůstal a modliteb po mši sv. se účastnil.

Proto při mši fialové říká: „Benedicamus Domino“ (= dobrořečme Bohu) a při mši černé: „Requiescant in pace“ (= ať odpočívají v pokoji).

356. Jak žehná kněz lid po mši sv.?

Kněz žehná lid po mši sv. takto:

Jsa obrácen k oltáři, pozdvihuje oči i ruce k nebi, odkud přichází každý dar výborný (Jak. 1, 17), načež se otáčí k lidu, dělá nad ním kříž a říká: „Požehnej vás všemohoucí Bůh Otec a Syn a Duch svatý.“ Lid odpovídá: „Amen.“

Při mši v barvě černé kněz lidu nežehná.

357. Které evangelium čítá se na konci mše sv.?

Na konci mše sv. čítá se evangelium sv. Jana (1, 1—14): „Na počátku bylo Slovo . . .“ Pouze o svátcích, jež se slaví v neděli nebo v den mající své vlastní evangelium, čítá se na konci mše sv. evangelium té neděle nebo toho dne.

358. Proč na konci mše sv. čítá se obyčejně evangelium sv. Jana?

Na konci mše sv. čítá se obyčejně evangelium sv. Jana:

- a) protože věřící od jakživa toho evangelia velice si vážili a velikou moc mu přičítali;
- b) protože toto evangelium velice krásně nám připomíná ještě jednou tajemství mše sv. slovy: „A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi; i viděli jsme slávu jeho jakožto jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy“ (Jan 1, 14).

Naučení. Při čtvrté částce mše sv. připravuj se na sv. přijímání, vzbuzuje v sobě takové myšlenky a pocity jako pohanský setník z Kafarnaum (Mat. 8, 5—13) a vrchní celník Zacheus (Luk. 19, 1—10), kteří přijímali Krista Pána do svého příbytku. Nejdeš-li ku sv. přijímání tělesnému, přijímej Krista Pána duchovně, vzbuzuje v srdci svém touhu po něm.

II. O svátostech.**359. Kdo zavedl obřady svátostí?**

Obřady svátostí, jež slují viditelnými znameními, zavedl Kristus, ostatní obřady přidala církev.

360. Proč přidala církev k viditelným znamením svátostí ještě jiné obřady?

Církev přidala k viditelným znamením svátostí ještě jiné obřady:

- a) aby svátosti oslavila,
- b) aby věřícím znázornila neviditelné účinky svátostí,
- c) aby věřící k větší pobožnosti povzbudila.

361. Jest nutno v každém případě vykonati všechny obřady svátostí?

V každém případě není nutno vykonati všechny obřady svátostí. Někdy mohou odpadnouti všechny obřady, jež zavedla církev, avšak z obřadů zavedených od Krista Pána nesmí odpadnouti nic, má-li svátost platně býti přijata. (Křest z nouze.)

1. O svátosti křtu.**362. Které jest viditelné znamení svátosti křtu?**

Viditelným znamením svátosti křtu jest obmýváním vodou provázené slovy: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

363. Jakého obmývání jest třeba při svátosti křtu?

Při svátosti křtu jest třeba obmývání pohroužením nebo pokropením nebo politím na hlavě.

V církvi latinské užímal se od 13. století zvyk udělovati sv. křest pouze poléváním hlavy. Církev řecká pohrouží dosud.

364. Kterými obřady církev obohatila svátost křtu?

Církev obohatila svátost křtu četnými obřady, jež tvoří tři skupiny, totiž:

- a) obřady konané v den, kdy dospělý člověk přihlásil se ke křtu sv.;
- b) obřady konané v den, kdy čekatel křtu sv. (katechumen) konal zkoušku;
- c) obřady konané v den sv. křtu.

Za našich časů všechny tyto obřady konají se najednou, ale tak, že první dvě skupiny obřadů konají se mimo kostel, a teprv třetí skupina koná se v kostele.

365. Které obřady křestní tvoří první skupinu?

První skupinu tvoří tyto obřady křestní:

Kněz ptá se po jméně křtěncově, má k němu krátkou promluvu a přijímá jej do církve, dýchaje mu ve tvář, znamená jej sv. křížem na čele a na prsou a vzkládaje mu ruku na hlavu; konečně podává mu svěcené soli.

366. Proč křtěnec volí si jméno nějakého světce?

Křtěnec volí si jméno nějakého světce, aby si stále připomínal, že sv. křtem vstoupil do říše boží, potom aby měl toho světce za vzor života a za přímluvce u Boha.

367. Jakou promluvu má kněz ku křtěnci?

Kněz má ku křtěnci tuto promluvu: „N., co žádáš od církve boží?“ Křtěnec odpovídá: „Víru.“ Kněz táže se dále: „Víra co tobě dá?“ Křtěnec odpovídá: „Život věčný.“ Kněz dodá: „Chceš-li tedy do života vejíti, ostříhej přikázání: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své a bližního svého jako sebe samého.“

Tím poučuje křtěnce o hlavních podmínkách spásy podle napomenutí Kristova: „Učte všechny národy a křtěte je . . .“ (Mat. 28, 19).

368. Proč kněz dýchá třikrát ve tvář křtěncovu?

Kněz dýchá třikrát ve tvář křtěncovu, aby od něho vzdálil zlé mocnosti a jejich vliv a aby jej upravil za vhodný příbytek

Ducha sv. Dechem probudil Bůh život v prvním člověku (I. Mojž. 2, 7) a dechnutím udělil Kristus Ducha sv. apoštolům (Jan 20, 22).

369. Proč znamená kněz křtěnce sv. křížem na čele a prsou?

Kněz znamená křtěnce sv. křížem na čele a prsou, aby jej postavil pod ochranu kříže a aby mu naznačil, že mu bude víru v Ukřižovaného veřejně vyznávat (kříž na čele) a podle té víry žít (kříž na srdci).

370. Proč klade kněz ruku na hlavu křtěncovu?

Kněz klade ruku na hlavu křtěncovu, aby naznačil, že církev bere jej pod svou ochranu.

371. Proč dává kněz křtěnci na jazyk svěcenou sůl?

Kněz dává křtěnci na jazyk svěcenou sůl, aby mu byla ochranou proti hnilobě duchovní a aby jej učinila příjemnou krmí boží.

372. Jak se jmenuje tato sůl křestní?

Tato sůl křestní jmenuje se solí moudrosti, protože posiluje člověka, aby hříchu se chránil a ctnostně žil, v čemž záleží pravá moudrost.

373. Které obřady křestní tvoří druhou skupinu?

Druhou skupinu tvoří tyto obřady křestní.

Zařikání zlého ducha spojené se znamením sv. kříže na čele a vzládáním ruky na hlavu křtěncovu, uvádění do chrámu, konečně vyznání víry a modlitba Otče náš.

374. Proč kněz koná nad křtěncem zařikání zlého ducha?

Kněz koná nad křtěncem zařikání zlého ducha, protože křtěnec, maje na sobě dědičný hřích, náleží k říši temnoty a jest otrokem ďáblovým.

375. Jak uvádí kněz křtěnce do chrámu?

Kněz uvádí křtěnce do chrámu takto:

Podá mu konec štoly a praví: „N., vstup do chrámu božeho, abys měl podíl s Kristem v životě věčném.“

376. Proč cestou modlí se kněz se křtěncem Věřím v Boha a Otče náš?

Kněz cestou modlí se se křtěncem Věřím v Boha a Otče náš, protože Věřím v Boha jest stručným vyznáním víry křesťanské a Otče náš jest nejpřednější modlitbou křesťanskou.

377. Které obřady křestní tvoří třetí skupinu?

Třetí skupinu tvoří: Poslední zařikání zlého ducha, dotýkání uší a chřípí křtěncových slinou, slavné odřeknutí se ďábla, mazání olejem křtěncův, opětné vyznání víry a úmyslu přijati sv. křest, mazání sv. křížem, oblékání bílého roucha a podání hořící svíce.

378. Proč kněz dotýká se slinou uší a chřípí křtěncových?

Kněz dotýká se slinou uší a chřípí křtěncových, aby otevřel tato čidla křesťanskému učení a křesťanskému životu.

379. Co říká kněz, když se dotýká slinou uší a chřípí křtěncových?

Když kněz dotýká se slinou uší a chřípí křtěncových, říká: „Effeta,“ což jest: „Otevři se.“

Podobný obřad vykonal Kristus, když uzdravil hluchoněmého (Mar. 7, 32—37).

380. Jak se křtěnec slavně odřiká ďábla?

Křtěnec odřiká se slavně ďábla takto: Na tři otázky: „Odřikáš se ďábla? I všech skutků jeho? I vši pýchy jeho?“ odpovídá vždy: „Odříkám.“

381. Proč kněz po slavném odřeknutí se ďábla maže křtěnce olejem křtěnců na prsou a mezi lopatkama?

Po slavném zřeknutí se ďábla kněz maže křtěnce olejem křtěnců na prsou a mezi lopatkama, aby mu dodal síly proti útokům ďáblovým. —

Tímto odřeknutím se ďábla končí se kající příprava na sv. křest, proto kněz odkládá štolu fialovou a bere štolu bílou.

382. Proč kněz přede křtem ještě jednou se ptá křtěnce po jeho víře?

Kněz přede křtem ptá se křtěnce ještě jednou po jeho víře, protože kdo nevěří, nemůže křest svatý přijati. Kristus Pán řekl: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude“ (Mar. 16, 16).

Toto vyznání víry s předcházejícím odřeknutím se ďábla sluje křestním slibem čili křestní úmlouvou.

383. Proč kněz ptá se křtěnce: „N., chceš-li pokřtěn býti?“

Kněz ptá se křtěnce, chce-li pokřtěn býti, protože církev nikoho ke křtu nenutí a protože chce zabrániti neplatnému křtu.

384. Proč kněz maže pokřtěného člověka na hlavě sv. křížem?

Kněz maže pokřtěného člověka na hlavě sv. křížem, aby mu naznačil důstojnost, ku které jej povýšil sv. křest, totiž důstojnost pomazaného Páně (kněze a krále ve smysle duchovním).

385. Proč obléká kněz pokřtěnému člověku bílé roucho?

Kněz obléká pokřtěnému člověku bílé roucho, aby mu znázornil čistotu duševní, které nabyl křtem svatým, a aby ho povzbudil pečovat o tuto čistotu.

386. Proč kněz podává pokřtěnému člověku hořící svíci?

Kněz podává pokřtěnému člověku hořící svíci, aby mu připomněl slova sv. Pavla: „Byl jsi zajisté někdy temností, nyní pak jsi světlem v Pánu. Jako syn světla choď“ (Efes. 5, 8).

Naučení. Vzpomínej si často, zvláště v den svých narozenin a jmenin, na důstojnost, které jsi došel křtem svatým, a obnovuj křestní slib, jak jej najdeš vytištěný v katechismu nebo v modlicích knížkách.

2. O svátosti biřmování.**387. Které jest viditelné znamení svátosti biřmování?**

Viditelným znamením svátosti biřmování jest vzkládání rukou na biřmovance a mazání čela jeho sv. křížem doprovázené slovy: „Znamenám tě znamením kříže a posiluji tě křížem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

388. Kterými obřady doplnila církev svátost biřmování?

Církev doplnila svátost biřmování těmito obřady:

Na počátku svolává na biřmovance sedmero darů Ducha svatého, při biřmování udílí každému biřmovanci lehký políček a po biřmování modlí se za všechny biřmovance, uděluje jim sv. požehnání a propouští je.

389. Jak pečuje církev, aby nikdo nepovoláný nepřistoupil ku svátému biřmování?

Církev pečuje, aby nikdo nepovoláný nepřistoupil ku sv. biřmování, tím způsobem, že velí duchovním správcům, aby napsali biřmovancům biřmovací lístky.

Naučení. Ve svátosti biřmování byl jsi posílněn od Ducha svatého, abys víru statečně vyznával a podle ní žil. Konal jsi,

k čemu tě Duch svatý pobádal, či odporoval jsi dokonce jeho působení? Zkoumej se a hleď dohoniti, co jsi zanedbal, a napravit, co jsi pokazil.

3. O nejsvětější svátosti oltářní.

390. Které jest viditelné znamení nejsvětější svátosti oltářní?

Viditelným znamením nejsvětější svátosti oltářní jsou způsoby chleba a vína a slova proměny: „Totot jest tělo mé. — Totot jest krev má.“

391. Kterými obřady církev podává věřícím nejsvětější svátost oltářní?

Církev podává věřícím nejsvětější svátost oltářní těmito obřady: Velí říkati obecnou zpověď, dává věřícím obecné rozhřešení, ukazuje jim tělo Páně a klade jim je na jazyk.

392. Proč velí církev před sv. přijímáním říkati obecnou zpověď a udělovati přijímajícím obecné rozhřešení?

Církev velí před sv. přijímáním říkati obecnou zpověď a udělovati přijímajícím obecné rozhřešení, aby přijímající byli očištěni i od všedních hříchův a tak co největších milostí ve sv. přijímání došli.

393. Proč církev ukazuje přijímajícím tělo Páně, dříve než jim je podává?

Církev ukazuje přijímajícím tělo Páně, dříve než jim je podává, aby v nich vzbudila víru v přítomného Vykupitele (Ejhle, Beránek boží) a pokoru (Pane, nejsem hoden) a důvěru v něho (Toliko rei slovem).

394. Pod jakou způsobou církev podává věřícím nejsvětější svátost oltářní?

Církev latinská podává věřícím nejsvětější svátost oltářní nyní pouze pod způsobou chleba. Až do 12. století podávala věřícím také kalich, ale od té doby z důležitých příčin od kalicha poněmhu upouštěla, až konečně kalich na sněmu kostnickém (r. 1415) úplně zakázala.

K tomu zákazu dali podnět Husité, kteří tvrdili, že Kristus není přítomen celý pod způsobou chleba.

Církev řecká podává věřícím nejsvětější svátost pod obojí způsobou, a to tak, že namáčí sv. hostii do kalicha.

395. S jakými slovy podává církev věřícím tělo Páně?

Církev podává věřícím tělo Páně se slovy: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši tvou k životu věčnému. Amen.“

Podává-li tělo Páně nemocnému, říká: „Přijmi, bratře (sestro), na cestu pokrm těla Pána našeho Ježíše Krista, jenž ostříhej tebe od nepřítele zlého a uveď tě do života věčného. Amen.“

396. Kdy rozdává církev věřícím nejsvětější svátost oltářní?

Církev rozdává věřícím nejsvětější svátost oltářní:

- a) při mši sv. po přijímání kněze,
- b) mimo mši sv., ale v době, kdy jest dovoleno čísti mši sv. Nemocným podává však nejsvětější svátost oltářní v každou hodinu dne i noci.

397. O které obřady jest více, když kněz podává věřícím nejsvětější svátost oltářní mimo mši sv.?

Když kněz podává věřícím nejsvětější svátost oltářní mimo mši sv., jest více o tyto obřady:

Kněz ukládá opět velebnou svátost za přiměřené modlitby do svatostánku, umývá si ruce a uděluje rukou sv. požehnání.

Naučení. Přistupuj ku sv. přijímání vždy s největší uctivostí a zbožností. Představ si vždy, kdo jsi ty, a kdo jest ten, jenž k tobě přichází. „Zkusíš pak sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pij. Nebo kdo ji a pije nehodně, odsouzení sobě ji a pije, protože nerozsuzuje těla Páně“ (I. Kor. 11, 28—29).

4. O svátosti pokání.**398. Které jest viditelné znamení svátosti pokání?**

Viditelným znamením svátosti pokání jest kajicné vyznání hříchův a kněžské rozhrěšení: „Rozhrěšuji tě ze hříchů tvých ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“

399. Za jakých obřadů přisluhuje kněz svátosti pokání?

Kněz přisluhuje svátosti pokání za těchto obřadův:

Uděluje kajcníkům požehnání, aby se dobře zpovídali, slyši jejich zpověď, dává jim poučení, ukládá jim kajicné skutky za pokání, uděluje jim rozhrěšení a modli se za ně.

400. Jak uděluje kněz kajcníkovi požehnání?

Kněz uděluje kajcníkovi požehnání těmito slovy: „Pán budiž v srdci tvém a na rtech tvých, abys hodně a náležitě se vyznal ze hříchů svých, ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“

401. Jaké zpovědi žádá církev na kajcníkovi?

Za našich časů církev žádá na kajcníkovi zpovědi pouze soukromé, za starých časů žádala však někdy také zpovědi veřejné.

402. Kdy žádala církev zpovědi veřejné?

Církev žádala zpovědi veřejné, když někdo měl na svědomí těžký hřích obecně známý, jako na př. odpadlictví. Takový hřích bylo kajcníkovi vyznati také před celou obcí křesťanskou, aby jí dal na jevo, že hříchu svého lituje, aby obec odprosil a aby dané pohoršení napravil.

403. Kdo odstranil veřejnou zpověď?

Veřejnou zpověď odstranil papež Lev Veliký (440—461), ale věřící ještě potom někdy dobrovolně vyznávali své hříchy veřejně.

404. Jaké pokání ukládá kněz kajcníkovi při sv. zpovědi?

Kněz ukládá nyní kajcníkovi při sv. zpovědi pokání soukromé. Dokud byla zpověď veřejná, ukládal také pokání veřejné.

405. V čem záleželo pokání veřejné?

Pokání veřejné záleželo v tom, že kajcník byl na delší dobu vyloučen ze služeb božích nebo i z chrámu.

406. Po kolika stupních postupovalo veřejné pokání?

Veřejné pokání postupovalo po čtyřech stupních. Stupně ty byly: plačící (flentes), slyšící (audientes), klečící (prostrati) a stojící (consistentes).

407. Odkud obdrželi jména veřejní kajcníci?

Veřejní kajcníci obdrželi jména od svého jednání.

Plačící oplakávali své viny přede dveřmi chrámovými; slyšící slyšeli začátek mše sv. až přes evangelium a jeho výklad; klečící klekli po výkladu sv. evangelia, aby přijali požehnání biskupské; stojící stáli po celou mši sv. na svém místě v chrámě, ale neúčastnili se ani obětování ani přijímání.

408. Jak se modlí kněz za kajícího?

Kněz modlí se za kajícího takto: „Utrpení Pána našeho Ježíše Krista, zásluhy blahoslavené Panny Marie a všech svatých i to, co dobrého vykonáš a zlého vytrpíš, buď tobě na odpuštění hříchů, na rozmnoženou milost a odplatu života věčného. Amen.“

409. Čeho vyprošuje kněz kajícího v závěrečné modlitbě?

V závěrečné modlitbě kněz vyprošuje kajícího, aby zásluhy Kristovy, zásluhy svatých a zásluhy jeho vlastní smazaly účet jeho trestů časných a aby mu přispěly k rozmnožení svatosti na zemi a slávy v nebi.

Naučení. Pán Ježíš ustanovil svátost pokání, protože předvídal, že mnozí po křtu sv. opět zhřeší. Proto děkuj Pánu Ježíši za péči, kterou má o tebe, a přijímej tuto svátost, kdykoli po ní touží tvá duše. Vždy se také náležitě připrav.

5. O svátosti posledního pomazání.**410. Které jest viditelné znamení svátosti posledního pomazání?**

Viditelným znamením svátosti posledního pomazání jest mazání sv. olejem nemocných na všech čidlech, doprovázené slovy: „Skrze toto sv. pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiť tobě Bůh, cokoli jsi zavinil zrakem, sluchem . . .“

411. Proč při posledním pomazání maže se čidla nemocného?

Při posledním pomazání maže se čidla nemocného, protože čidla (zrakem, sluchem . . .) vniká do lidské duše hřích se všemi smutnými následky, jež poslední pomazání odstraňuje.

412. Kterými obřady církev ověřila svátost posledního pomazání?

Církev ověřila svátost posledního pomazání četnými modlitbami, kropením příbytku i nemocného, vzkládáním rukou na nemocného a žehnáním nemocného. Mimo to uděluje s posledním pomazáním zároveň svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní.

413. Zač prosí církev v modlitbách připojených ku svátosti posledního pomazání?

V modlitbách připojených ku svátosti posledního pomazání církev prosí napřed za nadpřirozenou ochranu a požehnání boží pro obydli nemocného a všechny obyvatele jeho, potom za uzdravení duše i těla nemocného na základě uděleného posledního pomazání.

414. Kolikrát vzkládá ruku kněz na nemocného při posledním pomazání?

Kněz vzkládá ruku na nemocného při posledním pomazání dvakrát: před posledním pomazáním, dávaje mu rozlišení, a po posledním pomazání, vyprošuje mu zdraví duše i těla.

415. Jak žehná kněz nemocného při posledním pomazání?

Kněz žehná nemocného při posledním pomazání velebnou svátostí, rukou a krucifixem.

416. Které požehnání při posledním pomazání jest velice důležité?

Při posledním pomazání velice důležité jest požehnání, které uděluje nemocnému kněz jménem papežovým; odtud sluje požehnáním apoštolským.

417. Proč apoštolské požehnání při posledním pomazání jest velice důležité?

Apoštolské požehnání při posledním pomazání jest proto velice důležité, že jest spojeno s plnomocnými odpustky, jichž získává nemocný v hodinu smrti.

418. Čeho vyžaduje se od nemocných, aby získali plnomocných odpustků, spojených s požehnáním apoštolským?

Aby nemocní získali plnomocných odpustků, spojených s požehnáním apoštolským, vyžaduje se od nich vzbuditi lítost nad hříchy, podrobiti se trpělivě nemoci a smrti a vyzývati ústy nebo v srdci jméno Ježíš.

419. Jakých příprav jest třeba v příbytku nemocného, do něhož má přijíti kněz udělovat posledního pomazání?

V příbytku nemocného, do něhož má přijíti kněz udělovat posledního pomazání, jest třeba těchto příprav:

Příbytek se vyčistí, stůl se umyje a postře bílým ubrusem lněným a na stůl postaví se krucifix se dvěma svícemi voskovými, nádobka se svěcenou vodou, sklenice s pitnou vodou, lžice a talíř se ždíbcem soli a kouskem lnu nebo vaty.

Naučení. Když povážlivě onemocníš ty nebo někdo z tvých domácích, dbej napomenutí sv. apoštola Jakuba: „Stůně-li kdo z vás, uveď k sobě kněží církve, a ať se nad ním modlí, mažice jej olejem ve jménu Páně, a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčí jemu Pán, a jest-li ve hříších, budou mu odpuštěny (Jak. 5, 14—15).

6. O svátosti svěcení kněžstva.

420. Které jest viditelné znamení svátosti svěcení kněžstva?

Viditelným znamením svátosti svěcení kněžstva jest vzkládání rukou biskupových doprovázené modlitbou. Tomuto obřadu říká se svěcení na kněze (ordinace).

421. Kolik stupňů důstojnosti má kněžstvo čili stav kněžský?

Kněžstvo čili stav kněžský má tři stupně důstojnosti čili řády, totiž řád jáhnů, kněží a biskupů, proto rozeznáváme trojí svěcení, totiž svěcení na jáhna, svěcení na kněze a svěcení na biskupa.

422. Obklopila církev svěcení na kněze (ordinaci) také nějakými obřady?

Církev obklopila svěcení na kněze četnými obřady a kromě toho zavedla ještě jiné řády, totiž řád vrátných (ostiářů), předčitatelů (lektorů), zaklínačův (exorcistů), sluhův oltárních (akolytův) a podjáhnů.

Tyto řády na rozdíl od předešlých slují řády nižšími, a předešlé slují řády vyššími. Podjahanství čítá se od papeže Urbana II. (1088 až 1099) k řádům vyšším.

Svěcení na řády nižší není svátostí, nýbrž svátostínou.

423. V jakém pořádku udílí církev jednotlivá svěcení na kněze?

Církev udílí jednotlivá svěcení na kněze v tomto pořádku:

Nejprve udílí čtyři svěcení nižší najednou, potom čtyři svěcení vyšší, ale nikoli najednou, nýbrž odděleně.

Přede všemi svěceními udílí postřižiny (tonsuru).

424. Co jsou kněžské postřižiny?

Kněžské postřižiny jsou obřad, kterým biskup čekatele stavu kněžského vyjímá ze stavu světského a vřazuje jej do stavu kněžského (kleru).

425. Kterými obřady udílejí se kněžské postřižiny?

Kněžské postřižiny udílejí se ustříhnutím kadeří v podobě kříže a odevzdáním bílého roucha (superpellicea) za přiměřených modliteb a žehnání.

426. Co naznačuje se ustříhnutím kadeří při kněžských postřižinách?

Ustříhnutím kadeří při kněžských postřižinách naznačuje se zřeknutí se marností světských a úplné přilnutí k Bohu.

Proto ten, který postřížiny přijímá, říká: „Hospodin díl dědictví mého a kalicha mého; ty jsi, jenž navrátíš mi dědictví mé“ (Žalm 15, 5).

427. Co se naznačuje odevzdáním bílého roucha při kněžských postřížinách?

Odevzdáním bílého roucha při kněžských postřížinách naznačuje se oblečení nového člověka, stvořeného podle Boha, ve spravedlnosti a svatosti pravdy (Ef. 4, 24).

428. Jakými obřady udílejí se nižší svěcení?

Nižší svěcení udílejí se odevzdáním nástrojů, jichž svěcenci budou potřebovati ve svém úřadě, modlitbami a žehnáním.

Vrátnému odevzdává biskup kostelní klíče, předčitateli knihu posvátného čtení, zaklínací knihu exorcismů, sluhovi oltárnímu svícen se zhaslou svíci a prázdnou konvičku na víno, podjáhnovi prázdný kalich s plným konvičkama a knihu epištol.

429. Jakými obřady udílejí se vyšší svěcení?

Vyšší svěcení udílejí se těmito obřady:

Biskup předkládá svěcencům povinnosti nového úřadu, modlí se nad nimi litanie ku všem svatým, při čemž svěcenci padají na tvář (tyto litanie říkají se nyní také při svěcení na podjáhna), vzkládá na ně ruce, obléká je do bohoslužebných šatův a odevzdává jim nástroje budoucího zaměstnání (jáhnovi knihu evangelií, knězi kalich s vínem a patenu s hostií, biskupovi berlu, prsten a knihu evangelií).

430. Proč koná biskup nad čekateli vyšších svěcení litanie ku všem svatým?

Biskup koná nad čekateli vyšších svěcení litanie ku všem svatým, aby jim u Boha na přimluvu všech svatých vyprosil milostí, jež uděluje svátost svěcení kněžstva. Proto k těmto litaním jsou přidány tři prosby: a) „Abys tyto vyvolené požehnatí ráčil, b) abys tyto vyvolené požehnatí a posvětití ráčil, c) abys tyto vyvolené požehnatí, posvětití a v trvalou službu svou přijati ráčil“. Na všechny tři prosby odpovídá se: „Tě prosíme, uslyš nás,“ a biskup žehná při tom svěcence sv. křížem.

431. Které obřady zvláštní jsou při svěcení na kněze a při svěcení na biskupa?

Při svěcení na kněze maže biskup novým kněžím ruce olejem křtěncův, a při svěcení na biskupa maže světitel novému biskupu ruce i hlavu sv. křížem.

432. Proč maže světitel novým kněžím ruce a novému biskupu ruce i hlavu sv. oleji?

Světitel maže novým kněžím ruce a novému biskupu ruce i hlavu sv. oleji, aby jim vtiskl pečeť posvátnosti a aby k nim připoutal moc Ducha svatého.

433. Které obřady opakují se při všech svěceních nižších i vyšších?

Při všech svěceních nižších i vyšších opakují se tyto obřady:

Svěcenci obětuji při obětování hořící svíci (novosvěcený biskup 2 svíce, 2 chleby a 2 soudečky vína) a přijímají z ruky světitelovy pod způsobou chleba (novosvěcený biskup také pod způsobou vína).

434. Jak pečuje církev, aby jenom hodní čekatelé přijímali vyšší svěcení?

Církev pečuje, aby jenom hodní čekatelé přijímali vyšší svěcení, tím že se vždy ptá duchovenstva i lidu, zdali jsou hodní toho svěcení.

435. Jakým způsobem ustanovuje se papež?

Papež ustanovuje se volbou kardinálů, kteří jediní mají právo papeže voliti. Zvolen jest, kdo obdrží dvě třetiny hlasů kardinálů při volbě přítomných.

436. Jaký odznak papežské moci bývá odevzdáván zvolenému papeži?

Zvolenému papeži bývá odevzdávána tiara jakožto odznak papežské moci. Děje se to při korunovací osmého dne po volbě.

Naučení. Když se oznamují s kazatelný suché dni, kněz připojuje napomenutí: „Milí osadníci, postice se v tyto dni modlete se zároveň k Bohu, aby letos hodně dělníky povolal na vinici svou.“ Všiměj si tohoto napomenutí a plň je také.

7. O svátosti stavu manželského.

437. Které jest viditelné znamení svátosti stavu manželského?

Viditelným znamením svátosti stavu manželského jest prohlášení snoubenců před jejich farářem nebo jeho zástupcem a dvěma svědky, že se za sebe berou.

438. Které obřady církev přidala k viditelnému znamení svátosti stavu manželského?

Církev přidala k viditelnému znamení svátosti stavu manželského tyto obřady:

- a) Kněz potvrzuje prohlášení snoubenců, klada jim na spojené pravice štolu a říká: „Co. Bůh spojil, člověk nerozlučuj (Mar. 10, 9). Bůh všemohoucí račíž vás spojití, a já mocí svého úřadu kněžského potvrzuji toto manželství vaše ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“
- b) Modlí se za novomanžely.
- c) Žehná jim prsteny, odznaky nepomíjející věrnosti a lásky, a odevzdává jim je se znamením kříže.
- d) Slouží mši sv. za snoubence, při níž uděluje zvláštní požehnání nevěstě.

439. Jak pečuje církev, aby snoubenci platně a hodně přijali svátost stavu manželského?

Církev pečuje, aby snoubenci platně a hodně přijali svátost stavu manželského, tím že zkoumá dříve, není-li mezi nimi překážek manželských, že je poučuje o povinnostech stavu manželského a že je napomíná, aby přijali dříve svátost pokání a nejsvětější svátost oltární.

Naučení. Ze svátosti stavu manželského poznáváš důstojnost křesťanských manželů, kteří představují spojení Krista s církví (Efes. 5, 23). Proto pohlížej na své rodiče jako na představitele velikého tajemství a vzdávej jim náležitou úctu.

III. O svátostinách.

440. Kdo zavedl obřady svátostin?

Obřady svátostin jakož i svátostiny samy zavedla církev na základě moci, kterou jí dal Kristus, když svolal dvanáct učedníků svých a dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali a aby uzdravovali všelikou nemoc i všeliký neduh (Mat. 10, 1).

441. Kolikeré jsou svátostiny?

Svátostiny jsou trojí: a) zařikání či zažehnávání (exorcismy),
b) žehnání,
c) svěcení.

1. O zařikáních či zažehnáváních.

442. Jaké obřady koná církev při zařikáních či zažehnáváních?

Církev koná při zařikáních či zažehnáváních tyto obřady:

Kněz vzkládá na osobu nebo věc ruce, žehná ji znamením kříže a poroučí ďáblu ve jménu Ježíšově, aby se vzdálil od ní, nebo prosí Boha, aby vliv ďáblův od ní odvrátil. Někdy čítá také částky písem svatých, zvláště začátek evangelia sv. Jana: „Na počátku bylo Slovo . . .“ (Jan 1, 1 — 14).

2. O žehnáních.

443. Kterými obřady koná církev žehnání?

Církev koná žehnání těmito obřady:

Znamená osoby a věci znamením kříže a vyprošuje jim požehnání božího. Někdy kropí osoby a věci také svčcenou vodou a okuřuje je kadidlem.

444. Která jsou nejobyčejnější žehnání v církvi katolické?

Nejobyčejnější žehnání v církvi katolické jsou tato:

Žehnání lidu po mši sv. a v neděli také přede mší sv. (asperges, vidi aquam), žehnání lidu od kněží novosvčcených a jubilovaných, žehnání lidu od biskupa a papeže, žehnání lidu a přírody nejsvětější svátostí o Božím Těle, žehnání křesťanských matek (úvod) a žehnání mrtvolý při křesťanském pohřbu.

3. O svčceních.

445. Kterými obřady církev svěťí osoby a věci?

Církev svěťí osoby a věci takto:

Modlí se nad nimi, aby je Bůh ke službě své zasvětil nebo některé věci ke zbožnému užívání věřících posvětil, žehná je sv. křížem, kropí je svčcenou vodou a okuřuje je kadidlem. Někdy také maže je sv. olejem.

Když svěťí vodu, sůl a oleje, koná nad nimi také exorcismus.

446. Kdo koná církevní svčcení?

Některá svčcení koná biskup, ostatní kněz.

A) O svčceních biskupských.

447. Která svčcení koná biskup?

Biskup římský (papež) koná svčcení pallia. Ostatní biskupové konají svčcení olejův a svčcení, jež jsou spojena s mazáním sv. oleji (svčcení chrámův, oltářů, některých nádob posvátných, zvonů); potom

svěcení opatů, nižší svěcení klerikův a pomazání králů; konečně svěcení bohoslužebných rouch a hřbitovů.

448. Kterak světi biskup oleje?

Biskup světi oleje na zelený čtvrtek při mši sv. takto:

Olej nemocných světi před přijímáním, konaje nad ním exorcismus, modle se nad ním a žehnaje jej sv. křížem.

Křížmo a olej křtěnců světi po přijímání rovněž exorcismem, modlitbou a znamením kříže, avšak ještě do nich dýchá a vzdává jim počtu: křížmu pokleknutím a trojím pozdravem: „Vítej, svaté křížmo!“ — oleji křtěncův úklonou a trojím pozdravem: „Vítej, sv. oleji!“ a políbením nádoby, v níž jsou obsaženy.

Po biskupovi dýchá do těchto olejův a vzdává jim počtu dvanáct kněží.

449. Kterak světi biskup křesťanský chrám?

Biskup světi křesťanský chrám takto:

Modlí se žalmy, litanie ke všem svatým a jiné modlitby, kropí nový chrám zvenku i zvnitřku svěcenou vodou, žehná chrám, vchod do chrámu i oltáře sv. křížem, maže sv. olejem veřejně hlavních dveří, oltáře a vnitřní stěny chrámu na dvanácti místech a okurjuje kadidlem oltáře i stěny chrámu.

450. Které obřady koná ještě biskup, když světi křesťanský chrám?

Když biskup světi křesťanský chrám, píše na podlaze do popela abecedu řeckou a latinskou, zazdívá do oltářův ostatky svatých a spaluje na oltářích patero křížků z kadidlových zrn.

451. Jakou vodou kropí biskup křesťanský chrám, když jej světi?

Když biskup světi křesťanský chrám, kropí jej dvojí vodou svěcenou: zvenku vodou obyčejnou, uvnitř vodou sv. Řehoře.

452. Co jest voda sv. Řehoře?

Voda sv. Řehoře jest smíšenina ze soli, popela, vody a vína. Jméno má od papeže Řehoře Velikého (590—604), který ji ku svěcení chrámův a oltářů předepsal.

453. Co se vyjadřuje vodou sv. Řehoře?

Vodou sv. Řehoře vyjadřuje se touha, aby v prostoru chrámovém neměl místa duch nečistý (voda), nýbrž aby tam vládl Duch svatý, jakožto duch kajcnosti (popel), moudrosti (sůl) a duševního občerstvení (víno; žalm 103, 15).

454. Proč biskup maže stěny nového chrámu na dvanácti místech?

Biskup maže stěny nového chrámu na dvanácti místech na památku dvanácti sv. apoštolů jakožto základu církve (Efes. 2, 20), jejímž obrazem jest každý křesťanský chrám. Světla, jež na těchto místech hoří, připomínají rovněž, že apoštolové jsou světlem světa (Mat. 5, 14).

455. Proč píše biskup na podlaze nového chrámu abecedu řeckou a latinskou?

Biskup píše na podlaze nového chrámu abecedu řeckou a latinskou, aby naznačil, že křesťanský chrám jest shromaždištěm všech věřících.

Řečtina a latina byly řečmi světovými, když tento obřad vznikl.

456. Proč biskup spaluje na oltářích nově posvěcených patero křížků z kadidlových zrn?

Biskup spaluje na oltářích nově posvěcených patero křížků z kadidlových zrn, aby naznačil, že s oltáře bude vycházeti obět Bohu milá a lidem prospěšná jen tehdy, bude-li podpalována ohněm lásky Ducha svatého.

457. Proč věřící účastní se svěcení chrámu u velikém počtu?

Věřící účastní se svěcení chrámu u velikém počtu, protože církev uděluje všem účastníkům odpustky jednoho roku v den svěcení a čtyřiceti dnů ve výroční den svěcení.

458. Které obřady koná biskup, když svěťí zvon?

Když biskup svěťí zvon, koná tyto obřady:

Modlí se žalmy a jiné modlitby, omývá zvon zvenku i uvnitř svěcenou vodou k tomu cíli zvláště posvěcenou, znamená zvon sv. křížem, maže zvon zvenku i uvnitř sv. oleji a dává mu jméno nějakého světce.

459. Které obřady konají se ještě při svěcení zvonu?

Při svěcení zvonu konají se ještě tyto obřady:

Pod zvon klade se zapálené kadidlo a čte se evangelium sv. Lukáše (10, 38—42) o Marii a Martě.

460. Zač prosí biskup, když svěťí vodu určenou ku svěcení zvonu?

Když biskup svěťí vodu určenou ku svěcení zvonu, modlí se, aby na ni sestoupila moc Ducha svatého, jež by prostřednictvím zvonu zaplašovala duchy zlé a budila pobožnost v myslích věřícího lidu.

461. Proč dává biskup zvonu jméno nějakého světce?

Biskup dává zvonu jméno nějakého světce, aby hlas jeho více nás dojmál, protože si představujeme, že k nám volá světec s nebeských výšin.

462. Proč staví se pod posvěcený zvon zapálené kadidlo?

Pod posvěcený zvon staví se zapálené kadidlo, aby se nám znázornilo, že naše modlitby, zpěvy a oběti, k nimž nás zvon bude zvátí, podobati se mají vonnému kouři kadidla.

463. Proč při svěcení zvonu čte se evangelium o Marii a Martě?

Při svěcení zvonu čte se evangelium o Marii a Martě, protože zvon upozorňuje nás na věci nevyhnutelně potřebné, jichž nemáme opomíjeti pro žádné zaměstnání světské.

464. Jakých příprav jest třeba ku svěcení křesťanského hřbitova?

Ku svěcení křesťanského hřbitova jest třeba těchto příprav:

Na novém hřbitově rozestaví se v předvečer svěcení pět křížů dřevěných zvýši člověka tak, aby polohou svou tvořily opět kříž, a před každý kříž zarazí se kůlek s lačkou, na niž lze postavit tři svíčky.

465. Jak světí biskup křesťanský hřbitov?

Biskup světí křesťanský hřbitov takto:

Modlí se nad novým hřbitovem litanie ku všem svatým, žalmy a jiné modlitby, žehná jej sv. křížem, kropí jej svěcenou vodou, okurkuje kříže kadidlem a přendává hořící svíce s kolíků na vrcholy křížů.

466. Co znamenají rozestavené kříže po křesťanském hřbitově?

Rozestavené kříže po křesťanském hřbitově znamenají, že to místo jest postaveno pod ochranu Ukřižovaného, jenž jest ve smrti jedinou nadějí naší.

Kristus řekl: „Já jsem vzkříšení a život; kdo věří ve mne, byť i umřel, živ bude“ (Jan 11, 25).

467. Co znamenají tři hořící svíce na kolicích a přendané na vrcholy křížů při svěcení křesťanského hřbitova?

Hořící svíce na kolicích a přendané na vrcholy křížů při svěcení křesťanského hřbitova znamenají, že jenom ti, kteří na křtu svatém byli osvíceni věrou v Boha trojosobního a ve světle té víry až do smrti setrvali, mají právo tam odpočívati a od Boha trojosobního slavného vzkříšení a světla věčného očekávati.

B) O svěceních kněžských.

468. Která svěcení konají kněží?

Kněží konají svěcení vody ke kropení, svěcení křížův a svěcení obrazův a soch Panny Marie a svatých, potom svěcení rozličných věcí podle doby církevního roku.

469. Jak svěť kněz vodu ke kropení?

Kněz svěť vodu ke kropení takto:

Říká exorcismus nad solí i nad vodou, modlí se nad oběma, aby Bůh skrze ně působil, co naznačují, žehná je sv. křížem a sype sůl do vody na třikrát v podobě kříže.

470. Jak svěť kněz kříž neb obraz nebo sochu nějakého světce?

Kněz svěť kříž neb obraz nebo sochu nějakého světce, když se nad nimi modlí, aby Bůh je posvětil a všem, kteří před nimi budou uctívati Syna božího nebo nějakého světce, pro jeho zásluhy a přimluvu udělil milost v tomto životě a slávu v onom životě. Na konec pokropí kříž neb obraz nebo sochu svěcenou vodou.

471. Jak svěť kněz vodu křestní?

Kněz svěť vodu křestní na bílou sobotu a v sobotu svato-dušní takto:

Modlí se nad křtitelnicí, rozděluje vodu rukou na způsob kříže, dotýká se vody rukou, žehná ji křížem, vylévá vodu rukou na čtyři strany světové, dýchá do vody v podobě kříže, ponořuje do vody třikrát svíci velikonoční a přiměšuje do vody sv. olejův (oleje křtencův a křížma).

Obřady svěcení křestní vody ukončují se litaniami ku všem svatým.

472. Proč dotýká se kněz rukou křestní vody, když ji svěť?

Kněz dotýká se rukou křestní vody, když ji svěť, aby naznačil, že Duch svatý snese se nad tuto vodu, jako se vznášel nad vodami při stvoření světa, a že bude skrze tu vodu lidstvo znovu-roditi k životu duchovnímu.

473. Proč kněz rozlívá vodu křestní na čtyři strany světové?

Kněz rozlívá vodu křestní na čtyři strany světové, aby naznačil, že všichni národové jsou povoláni ke křtu svatému.

474. Proč kněz ponořuje do křestní vody třikrát svíci velikonoční?

Kněz ponořuje do křestní vody třikrát svíci velikonoční, aby naznačil, že Kristus oslavený bude působiti v této vodě skrze Ducha svatého. Proto kněz volá po třikrát při tom obřadu: „Sestup do této plnosti pramene moc Ducha svatého!“

Naučení. Svátostiny nejsou sice ku spasení nevyhnutelně potřebny, ale jsou velice užitečny, neboť exorcismem odvracuje se od nás a od našich věcí vliv zlého ducha, žehnáním vyprošuje se nám nějaká pomoc shůry a svěcením dostává se nám posvátných míst a věcí, na nichž a skrze něž můžeme dojíti četných milostí božích. Proto važ si svátostin a účastni se jich s uctivostí a důvěrou.

IV. O církevních modlitbách a pobožnostech.

1. O církevních modlitbách.

475. Které modlitby modlí se církev kromě mše sv., svátostí a svátostin?

. Kromě mše sv., svátostí a svátostin církev modlí se tyto modlitby: Otče náš, Zdrávas Maria, Anděl Páně, litanie, sv. růženec a breviář čili církevní hodinky.

476. Kdy vyskytují se první stopy modlitby Zdrávas Maria?

První stopy modlitby Zdrávas Maria vyskytují se v XI. století. Přídavek církve: „Svatá Maria, matko boží . . .“ pochází ze XVI. století.

477. Z které doby pochází modlitba Anděl Páně?

Modlitba Anděl Páně pochází z druhé polovice XVI. století.

478. Kolikeré jsou litanie?

Litanie jsou několikeré. Litanií schválených v Římě jest však pouze čtvero: litanie ku všem svatým, litanie k Panně Marii (loretánské), litanie k nejsvětějšímu jménu Ježíš a litanie k nejsvětějšímu srdci Ježíšovu.

479. Kdo zavedl sv. růženec v nynější podobě?

Svatý růženec v nynější podobě zavedl sv. Dominik († 1221), zakladatel řádu kazatelského či dominikánského.

2. O církevních pobožnostech.

480. Které pobožnosti konají se v církvi katolické mimo mši sv., mimo svátosti a mimo svátostiny?

Mimo mši sv., mimo svátosti a mimo svátostiny konají se v církvi katolické tyto pobožnosti: pobožnost k nejsvětější svátosti oltářní, pobožnost křížové cesty, processí či průvody a pouti.

481. Jak se koná pobožnost k nejsvětější svátosti oltářní?

Pobožnost k nejsvětější svátosti oltářní koná se takto:

Kněz vystaví velebnou svátost buď v ciboriu nebo v monstranci, pokleká před ní, okuřuje ji kadidlem, modlí se před ní nějaké modlitby (obyčejně litanie) a dává jí lidu požehnání.

Někdy nejsvětější svátost oltářní bývá vystavena k veřejnému uctění na delší dobu (pobožnost 40hodinová, výstava ve dni masopustní, výstava o Božím Těle a jindy).

482. Jak se koná pobožnost křížové cesty?

Pobožnost křížové cesty koná se takto:

Kněz nebo zpěvák obchází s lidem čtrnáctero zastavení křížové cesty, rozjímá před každým zastavením o umučení Páně, vzbuzuje lítost nad hříchy a modlí se. Otče náš a Zdrávas Maria. Přecházejíce od zastavení k zastavení zpívají případnou píseň.

483. Kdo zavedl pobožnost křížové cesty?

Pobožnost křížové cesty zavedli Františkáni, kteří, jsouce strážci božího hrobu od r. 1312, konají s věřícími pravou křížovou cestu v Jerusalemě a od polovice XV. století také napodobenou křížovou cestu v jiných zemích.

484. Kdy se konají v církvi katolické processí či průvody?

V církvi katolické konají se processí či průvody vždy o hromnicích, v neděli květnou, v den sv. Marka, o křížových dnech a o Božím Těle. Někdy konají se processí také jindy, na př. když příliš dlouho trvá sucho nebo mokro.

485. Které máme nejstarší zprávy o processí v den hromnic?

O processí v den hromnic máme nejstarší zprávy, že kolem r. 386 bylo v Jerusalemě starobylým obyčejem. Odtud rozšířilo se po východě a konečně i po západě.

486. Jak staré jest processí v den sv. Marka?

Processí v den sv. Marka (25. dubna) konalo se v církvi římské již před papežem Řehořem Velikým (590—604).

487. Jakým řádem konají se processí v den sv. Marka a o dnech křížových?

Processí v den sv. Marka a o dnech křížových konají se tímto řádem:

Účastníci průvodu vycházejí od hlavního oltáře ven do polí, zpívajíce litanie ku všem svatým a žalmy kajicné.

V čele průvodu nese se kříž.

Když průvod vychází z kostela a když se do kostela vrací, hlaholi zvony.

Průvod činí čtyři zastávky u křížů nebo kaplí. Při každé zastávce kněz čte začátek jednoho evangelia a modlí se za ochranu boží a úrodu zemskou.

Když průvod vrátí se do kostela, z něhož vyšel, pobožnost ukončí se modlitbami uzavíracími litanie ku všem svatým a požehnáním.

488. Jakým řádem konají se pouti v církvi katolické?

Pouti v církvi katolické konají se tímto řádem:

Poutníci shromáždí se ve chrámu Páně, jsou přítomni mši sv., přijímají požehnání poutnické a odcházejí na poutní místo modlíce se a zpívající. Na poutním místě přijímají svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní, konají pobožnosti odpustkové a vracejí se v témž pořádku zase domů, kde je očekává duchovní správce a uděluje jim požehnání nejsvětější svátosti.

Naučení. Važ si církevních modliteb a pobožností, jež jsou velice krásné a velice staré. Všechny ty modlitby a pobožnosti konali tvoji předkové. Kterou modlitbou a pobožností lze získati odpustků, vzbud při ní vždy úmysl, že chceš získati odpustkův, a splň věrně také ostatní podmínky.

